

ભાગીદારી પેઢીના વાર્ષિક હિસાબો (નાણાકીય પત્રકો) (Final Accounts (Financial Statements) of Partnership Firm)

1. પ્રસ્તાવના	4. ભાગીદારી પેઢીના વાર્ષિક હિસાબોનાં હવાલા
2. ભાગીદારી પેઢીના વાર્ષિક હિસાબોના હેતુઓ	5. ઉદાહરણો
3. ભાગીદારી પેઢીના વાર્ષિક હિસાબો	— સ્વાધ્યાય

1. પ્રસ્તાવના (Introduction)

વૈયક્તિક/એકાકી માલિકની પેઢીની જેમ જ ભાગીદારી પેઢી પણ હિસાબી વર્ષના અંતે કાચા સરવૈયા પરથી હવાલાઓ ધ્યાનમાં લઈ ધંધામાં થયેલ નફો કે નુકસાન તથા નાણાકીય પરિસ્થિતિ જાણવા માટે વાર્ષિક હિસાબો તૈયાર કરે છે.

ભાગીદારી પેઢીના વાર્ષિક હિસાબોમાં વેપાર ખાતું, નફા-નુકસાન ખાતું, નફા-નુકસાન ફાળવણી ખાતું, ભાગીદારોનાં મૂડી / ચાલુ ખાતાં અને પાકું સરવૈયું તૈયાર કરવામાં આવે છે.

2. ભાગીદારી પેઢીના વાર્ષિક હિસાબો તૈયાર કરવાનાના હેતુઓ (Objectives of Final Accounts of Partnership Firm)

- (1) કાચો નફો કે ખોટ જાણવા : ભાગીદારી પેઢી વેપાર ખાતું તૈયાર કરી કાચો નફો કે ખોટ જાણી શકે છે.
- (2) ચોખ્ખો નફો કે ખોટ જાણવા : ભાગીદારી પેઢી નફા-નુકસાન ખાતું તૈયાર કરી ચોખ્ખો નફો કે ખોટ જાણી શકે છે. નફા-નુકસાન ખાતાં દ્વારા ભાગીદારી પેઢીની નફાકારકતાનો ઘ્યાલ આવી શકે છે.
- (3) વહેંચણીપાત્ર નફો કે ખોટ જાણવા : ભાગીદારોના પેઢી સાથેના અંગત હિસાબી વ્યવહારો અને જોગવાઈઓ નફા-નુકસાન ફાળવણી ખાતાં દ્વારા જાણી શકાય છે.
- (4) પેઢીની આર્થિક પરિસ્થિતિ જાણવા : ભાગીદારી પેઢીની આર્થિક પરિસ્થિતિ જાણવા માટે પાકું સરવૈયું તૈયાર કરવામાં આવે છે. તેના દ્વારા ભાગીદારી પેઢીની મિલકતો, લેશાં, દેવાં અને મૂડીની પરિસ્થિતિનો ઘ્યાલ આવે છે.
- (5) કરવેરાના હેતુ માટે : ભાગીદારી પેઢીની કરપાત્ર આવક માટે વાર્ષિક હિસાબો તૈયાર કરવા જરૂરી છે.

3. ભાગીદારી પેઢીના વાર્ષિક હિસાબો (Final Accounts of Partnership Firm) :

હિસાબી વર્ષના અંતે કાચા સરવૈયામાં નોંધાયેલી બાકીઓ તથા હવાલાઓને ધ્યાનમાં લઈ નીચે પ્રમાણે વાર્ષિક હિસાબી પત્રકો તૈયાર કરવામાં આવે છે.

(1) વેપાર ખાતું (Trading Account) : માલની આવક-જાવકના વ્યવહારો તથા માલની ખરીદીને લગતા તથા ઉત્પાદનને લગતા ખર્ચાઓની નોંધ અહીં નોંધાય છે. તેના આધારે કાચો નફો કે ખોટ શોધવા જે ખાતું તૈયાર કરવામાં આવે છે તેને વેપાર ખાતું કહે છે.

વેપાર ખાતાંમાં ઉધાર બાજુ શરૂઆતનો સ્ટોક, ખરીદી બાદ ખરીદ પરત તેમજ અન્ય રીતે માલની જાવક, જેવી કે ઉપાડથી ગયેલ માલ, આગથી બળી ગયેલ માલ, નમૂના તરીકે વહેંચેલ માલ, ધર્માદામાં આપેલ માલ વગેરે નોંધવામાં આવે છે. ખરીદીના ખર્ચા જેવા કે મજૂરી, આવકમાલ ગાડાભાડું, રેલવેનૂર તથા ઉત્પાદનના ખર્ચા જેવા કે કારખાનાના ખર્ચા ઉપરાંત, ખાતું, કરવેરા, વીજળી, બળતણ, કોલસો, ગેસ, રોયલ્ટી, પ્લાન્ટ-યંત્રોનો ઘસારો વગેરે દર્શાવવામાં આવે છે.

વેપાર ખાતાંની જમા બાજુ વેચાણ બાદ વેચાણપરત, ભંગાર માલનું વેચાણ તથા માલનો આખરસ્ટોક દર્શાવવામાં આવે છે.

વેપાર ખાતું બંધ કરતાં જો વેપાર ખાતાંની જમા બાજુનો સરવાળો વધુ હોય, તો તફાવતની રકમ ઉધાર બાજુ પર લખાય, જે કાચો નફો ગણાય છે. આ કાચો નફો નફા-નુકસાન ખાતાંની જમા બાજુએ લઈ જવામાં આવે છે. જો વેપાર ખાતાંની ઉધાર બાજુનો સરવાળો વધુ હોય તો તફાવતની રકમ જમા બાજુ પર લખાય, જે કાચી ખોટ ગણાય છે. કાચી ખોટ, નફા-નુકસાન ખાતાંની ઉધાર બાજુએ લઈ જવામાં આવે છે.

વેપાર ખાતાંનો નમૂનો

.....નું તા. ....ના રોજ પૂરા થતાં વર્ષનું વેપાર ખાતું

ઉધાર

જમા

વિગત	રકમ (₹)	વિગત	રકમ (₹)
શરૂઆતનો માલસ્ટોક	✓	વેચાણ	✓
ખરીદી	✓	બાદ : વેચાણપરત	✓ ✓
બાદ : ખરીદપરત	✓	ભંગરમાલનું વેચાણ	✓
બાદ : અન્ય રીતે ગમેલ માલ	✓	આખરમાલ સ્ટોક	✓
માલની ખરીદીને લગતા ખર્ચી :		નફા-નુકસાન ખાતે (કાચી ખોટ)	✓
મજૂરી	✓		
આવકમાલ ગાડાભાડું	✓		
રેલવેનૂર			
લારીભાડું	✓		
ગોદી ચાર્જ	✓		
ટેમરેજ	✓		
વોરફેજ	✓		
ઉત્પાદનને લગતા ખર્ચી :			
ઉત્પાદક મજૂરી	✓		
રોયલ્ટી	✓		
કારખાનાના ખર્ચી (ભાડું, કરવેરા, વીજળી, બળતણ, કોલસો, ગેસ)	✓		
વપરાયેલ માલસામન્દ્રી (ઓઈલ, ગ્રીસ)	✓		
કારખાનાના મકાનનો ઘસારો	✓		
પ્લાન્ટ-યંત્રોનો ઘસારો	✓		
નફા-નુકસાન ખાતે (કાચો નફો)	✓		
	✓		
			✓

(2) નફા-નુકસાન ખાતું (Profit and Loss Account) : ભાગીદારી પેઢીનો ચોખ્ખો નફો કે નુકસાન શોધવા નફા-નુકસાન ખાતું તૈયાર કરવામાં આવે છે. નફા-નુકસાન ખાતાંની ઉધાર બાજુ વેપાર ખાતેથી લાવવામાં આવેલ કાચી ખોટ, પેઢીના વહીવઠી ખર્ચી, વેચાણ-વિતરણના ખર્ચી, નાણાકીય ખર્ચી, મિલકોનો ઘસારો, પરચૂરણ ખર્ચી અને અન્ય નુકસાન દર્શાવવામાં આવે છે. જ્યારે જમા બાજુ પર વેપાર ખાતેથી લાવવામાં આવેલ કાચો નફો, ધંધાની ઉપજો જેવી કે મળેલ વ્યાજ, મળેલ ભાડું, મળેલ કમિશન, ડિવિડન્ડ, દલાલી, ઘાલખાધ પરત, મિલકત વેચાણનો નફો, તેમજ અન્ય પ્રકારની ઉપજો દર્શાવવામાં આવે છે. નફા-નુકસાન ખાતું બંધ કરતાં નફા-નુકસાન ખાતાંની જમા બાજુનો સરવાળો વધુ હોય તો તફાવતની રકમ ઉધાર બાજુ પર લખાય છે, જે ચોખ્ખો નફો ગણાય છે.

આ ચોખ્ખો નફો નફા-નુકસાન ફાળવણી ખાતાંની જમા બાજુએ લઈ જવામાં આવે છે. નફા-નુકસાન ખાતાંની ઉધાર બાજુનો સરવાળો વધુ હોય, તો તફાવતની રકમ જમા બાજુ પર લખાય છે, જે ચોખ્ખી ખોટ ગણાય છે. આ ચોખ્ખી ખોટ નફા-નુકસાન ફાળવણી ખાતાંની ઉધાર બાજુએ લઈ જવામાં આવે છે.

વિગત	રકમ (₹)	વિગત	રકમ (₹)
કાચી ખોટ (વેપાર ખાતેથી લાવ્યા)	✓	કાચો નફો (વેપાર ખાતેથી લાવ્યા)	✓
વહીવટી ખર્ચ :		આવકો (ઉપજો) :	
વેપાર ખર્ચ	✓	મળેલ વટાવ	✓
પગાર, ભથ્થાં, બોનસ	✓	મળેલ ભાડું	✓
ભાડું	✓	મળેલ કમિશન	✓
વીમા-પ્રીમિયમ	✓	મળેલ દલાલી	✓
કરવેરા	✓	મળેલ આડત	✓
ટપાલખર્ચ	✓	રોકાણોનું વ્યાજ	✓
સ્ટેશનરી-છપામણી ખર્ચ	✓	ધીરેલી લોન પર વ્યાજ	✓
કાનૂની ખર્ચ	✓	ઘાલખાંધ પરત	✓
ઓડિટ ફી	✓	મિલકત વેચાણનો નફો	✓
વીજળી ખર્ચ	✓	પસ્તીના વેચાણની ઉપજ	✓
પ્રોવિડન્ટ ફંડમાં ફાળો	✓	ભંગારની ઉપજ	✓
વેચાણ-વિતરણ ખર્ચો :		પરચૂરણ આવક	✓
જાલકમાલ ગાડાભાડું	✓	નફા-નુકસાન ફાળવણી ખાતે (ચોખ્ખી ખોટ)	✓
સેલ્સમેનનો પગાર, કમિશન	✓		
જાહેરાત ખર્ચ	✓		
આપેલ વટાવ	✓		
વટાવ અનામત	✓		
શો-રૂમના ખર્ચ	✓		
વખાર ખર્ચ	✓		
પેટ્કિગ ખર્ચ	✓		
નાણાકીય ખર્ચો :			
ભાગીદારની લોનનું વ્યાજ	✓		
બેન્કએવરરફાફિન્નું વ્યાજ	✓		
લીધેલી લોનનું વ્યાજ	✓		
બેન્ક ચાર્જિસ, કમિશન	✓		
મેનેજરને કમિશન	✓		
અન્ય ખર્ચો - નુકસાન :			
ધર્માદા ખર્ચ	✓		
ઓફિસની મિલકતો પરનો ધસારો	✓		
ઘાલખાંધ (કા.સ.)	✓		
+ ઘાલખાંધ (હવાલા)	✓		
+ ઘાલખાંધ અનામત (હવાલા)	✓		
બાદ : ઘાલખાંધ અનામત (કા.સ.)	✓	✓	
આગથી નુકસાન		✓	
ચોરીથી નુકસાન		✓	
મિલકત વેચાણ નુકસાન		✓	
ખર્ચ/નુકસાન માટેની જોગવાઈ		✓	
નફા-નુકસાન ફાળવણી ખાતે (ચોખ્ખો નફો)		✓	
		✓	✓

(3) નફા-નુકસાન ફાળવણી ખાતું (Profit and Loss Appropriation Account) : ભાગીદારી પેટીમાં એક કરતાં વધુ ભાગીદારો વચ્ચે નફા કે નુકસાનની વહેંચણી દર્શાવવા નફા-નુકસાન ફાળવણી ખાતું તૈયાર કરવામાં આવે છે. નફા-નુકસાન ફાળવણી ખાતું એ નફા-નુકસાન ખાતાંનો જ એક ભાગ છે. આ ખાતું અલગથી તૈયાર કરવું ફરજિયાત નથી.

નફા-નુકસાન ફાળવણી ખાતાંની ઉધાર બાજુ પર નફા-નુકસાન ખાતેથી લાવવામાં આવેલ ચોખ્ખી ખોટ, ભાગીદારોની મૂડી પર વ્યાજ, ચાલુ ખાતાંની જમા બાકીનું વ્યાજ, ભાગીદારોના પગાર, બોનસ, કમિશન કે મહેનતાણું, સામાન્ય અનામત ખાતે લઈ જવાની રકમ દર્શાવવામાં આવે છે.

નફા-નુકસાન ફાળવણી ખાતાંની જમા બાજુ પર નફા-નુકસાન ખાતેથી લાવવામાં આવેલ ચોખ્ખો નફો, ભાગીદારોના ઉપાડ પર વ્યાજ, ચાલુ ખાતાંની ઉધાર બાકીનું વ્યાજ વગેરે દર્શાવવામાં આવે છે.

નફા-નુકસાન ફાળવણી ખાતું બંધ કરતાં નફા-નુકસાન ફાળવણી ખાતાંની જમા બાજુનો સરવાળો વધુ હોય, તો તફાવતની રકમ ઉધાર બાજુ પર લખાય છે, જે વહેંચણીપાત્ર નફો ગણાય છે. આ વહેંચણીપાત્ર નફો ભાગીદારોના નફા-નુકસાનની વહેંચણીના પ્રમાણમાં વહેંચીને ભાગીદારોનાં મૂડી ખાતે અથવા સ્થિર મૂડી ખાતાંની પદ્ધતિ હોય તો ચાલુ ખાતે જમા કરવામાં આવે છે.

નફા-નુકસાન ફાળવણી ખાતાંની ઉધાર બાજુનો સરવાળો વધુ હોય, તો તફાવતની રકમ જમા બાજુ પર લખાય છે. આ વહેંચણીપાત્ર ખોટ છે. આ વહેંચણીપાત્ર ખોટ ભાગીદારોના નફા-નુકસાનની વહેંચણીના પ્રમાણમાં વહેંચીને ભાગીદારોના મૂડી ખાતે કે ચાલુ ખાતે ઉધાર કરવામાં આવે છે.

નોંધ : જો નફા-નુકસાન ફાળવણી ખાતું અલગ રીતે તૈયાર કરવામાં ન આવે તો નફા-નુકસાન ફાળવણી ખાતાંની તમામ વિગતો નફા-નુકસાન ખાતાંમાં જ દર્શાવી, વહેંચણીપાત્ર નફો કે નુકસાન નક્કી કરવામાં આવે છે. આ વહેંચણીપાત્ર નફો કે નુકસાન ભાગીદારોનાં મૂડી ખાતે કે ચાલુ ખાતે લઈ જવામાં આવે છે. આ વિકલ્પ તરીકે દર્શાવેલ છે. પરીક્ષામાં પૂછવું નહિએ.

નફા-નુકસાન ફાળવણી ખાતાંનો નમૂનો

.....નું તા. ....ના રોજ પૂરા થતાં વર્ષનું નફા-નુકસાન ફાળવણી ખાતું

ઉધાર

જમા

વિગત	રકમ (₹)	વિગત	રકમ (₹)
ચોખ્ખી ખોટ (ન.નુ. ખાતેથી લાવ્યા) ભાગીદારોની મૂડી પર વ્યાજ :	✓	ચોખ્ખો નફો (ન.નુ. ખાતેથી લાવ્યા) ભાગીદારોના ઉપાડ પર વ્યાજ :	✓
A B	✓ <hr/> ✓	A B	✓ <hr/> ✓
ભાગીદારોના ચાલુ ખાતાંની જમા બાકીનું વ્યાજ ભાગીદારોના પગાર, બોનસ, કમિશન કે મહેનતાણું સામાન્ય અનામત ખાતે મૂડી કે ચાલુ ખાતે (ચોખ્ખો વહેંચણીપાત્ર નફો)	✓ ✓ <hr/> ✓ ✓ A B	ભાગીદારોના ચાલુ ખાતાંની ઉધાર બાકીનું વ્યાજ ભાગીદારોના મૂડી કે ચાલુ ખાતે (ચોખ્ખી વહેંચણીપાત્ર ખોટ) A B	✓ ✓ <hr/> ✓
A B	✓ <hr/> ✓		✓

(4) ભાગીદારોનાં મૂડી ખાતાં (Partners' Capital Accounts) : ભાગીદારી પેઢીના ભાગીદારો પેઢી સાથે વ્યક્તિગત વ્યવહારો કરે છે. આ વ્યવહારો નોંધવા માટે ભાગીદારી પેઢીના ચોપડે દરેક ભાગીદારનું મૂડી ખાતું તૈયાર કરવામાં આવે છે. ભાગીદારની મૂડીમાં વધારો કરતાં વ્યવહારો મૂડી ખાતાંમાં જમા બાજુ પર અને મૂડીમાં ઘટાડો કરતાં વ્યવહારો મૂડી ખાતાંમાં ઉધાર બાજુ પર નોંધવામાં આવે છે.

સૌપ્રથમ જમા બાજુ પર ભાગીદારની શરૂઆતની જમા બાકી લખ્યા બાદ વર્ષ દરમિયાન ભાગીદાર દ્વારા પેઢીમાં લાવવામાં આવેલી વધારાની મૂડી જમા કરવામાં આવે છે. ભાગીદારના મૂડી ખાતાંની ઉધાર બાજુ પર વર્ષ દરમિયાન ભાગીદારને પરત કરેલી મૂડી ઉધાર કરવામાં આવે છે. ભાગીદારોનાં મૂડી ખાતાં બંધ કરતાં જમા બાજુનો સરવાળો વધુ હોય છે તેથી તફાવતની રકમ ઉધાર બાજુ પર લખાય છે. આ આખરની બાકી ગણાય છે. આ બાકી પાકા સરવૈયામાં મૂડી-દેવાં બાજુ કાયમી મૂડી તરીકે દર્શાવવામાં આવે છે.

ભાગીદારોનાં મૂડી ખાતાંનો નમૂનો :

ભાગીદારોનાં મૂડી ખાતાં

તારીખ	વિગત	A રકમ (₹)	B રકમ (₹)	તારીખ	વિગત	A રકમ (₹)	B રકમ (₹)	જમા
-	રોકડ/બેન્ક/અન્ય મિલકત ખાતે (વધારાની મૂડી ઉપાડી ગયા)			1-4	બાકી આગળ લખ્યા (શરૂઆતની બાકી)	✓	✓	
31-3	બાકી આગળ લઈ ગયા (આખરની જમા બાકી)	✓	✓	-	રોકડ/બેન્ક/અન્ય મિલકત ખાતે (વધારાની મૂડી લખ્યા)	✓	✓	
		✓	✓			✓	✓	

(5) ભાગીદારોનાં ચાલુ ખાતાં (Partners' Current Accounts) : ભાગીદારી પેઢીમાં ભાગીદારોના પેઢી સાથેના મૂડી સિવાયના વ્યક્તિગત વ્યવહારો થતાં હોય છે. આ વ્યવહારો નોંધવા માટે તૈયાર કરવામાં આવતા ખાતાંને ભાગીદારના ચાલુ ખાતાં કહેવામાં આવે છે.

ભાગીદારોનાં ચાલુ ખાતાંની જમા બાજુ પર ચાલુ ખાતાંની શરૂઆતની જમા બાકી, મૂડી પર વ્યાજ, ચાલુ ખાતાંની જમા બાકી પર વ્યાજ, ભાગીદારનો પગાર, બોનસ, કમિશન કે મહેનતાણું, વહેંચણીપાત્ર નફનો ભાગ વગેરે નોંધવામાં આવે છે. ચાલુ ખાતાંની ઉધાર બાજુ પર ચાલુ ખાતાંની શરૂઆતની ઉધાર બાકી, (જો હોય તો) ઉપાડ, ઉપાડ પર વ્યાજ, ચાલુ ખાતાંની ઉધાર બાકી પર વ્યાજ, વહેંચણીપાત્ર ખોટમાં ભાગીદારનો ભાગ વગેરે નોંધવામાં આવે છે.

ચાલુ ખાતું બંધ કરતાં જો જમા બાજુનો સરવાળો વધુ હોય તો તફાવતની રકમ ઉધાર બાજુ પર લખાય છે. આ આખરની બાકી ગણાય છે. આ બાકી પાકા સરવૈયામાં મૂડી-દેવાં બાજુ દર્શાવવામાં આવે છે.

જો ચાલુ ખાતાંની ઉધાર બાજુનો સરવાળો વધુ હોય તો તફાવતની રકમ જમા બાજુ પર લખાય છે. આ આખરની બાકી ગણાય છે. આ બાકી પાકા સરવૈયામાં મિલકત-લેણાં બાજુ દર્શાવવામાં આવે છે.

ભાગીદારોનાં ચાલુ ખાતાનો નમૂનો :

ભાગીદારોનાં ચાલુ ખાતાં

ઉધાર

જમા

તારીખ	વિગત	A રકમ (₹)	B રકમ (₹)	તારીખ	વિગત	A રકમ (₹)	B રકમ (₹)
1-4	બાકી આગળ લાવ્યા (ચાલુ ખાતાની શરૂની ઉધાર બાકી)			1-4	બાકી આગળ લાવ્યા (શરૂની જમા બાકી)	✓	✓
-	ઉપાડ ખાતે	✓	✓	31-3	મૂડી પર વ્યાજ ખાતે	✓	✓
31-3	ઉપાડ પર વ્યાજ ખાતે	✓	✓	31-3	ચાલુ ખાતાની જમા	-	✓
31-3	ચાલુ ખાતાની ઉધાર બાકીનાં વ્યાજ ખાતે	✓	-	31-3	પગાર, બોનસ, કમિશન	✓	✓
31-3	વહેંચણીપાત્ર ખોટ ખાતે	✓	✓	31-3	વહેંચણીપાત્ર નફા ખાતે	✓	✓
31-3	બાકી આગળ લઈ ગયા (આખરની જમા બાકી)	✓	✓	31-3	બાકી આગળ લઈ ગયા (આખરની ઉધાર બાકી)	✓	✓
		✓	✓			✓	✓

નોંધ : જો દાખલામાં ભાગીદારોનાં ચાલુ ખાતાં આપવામાં ન આવ્યા હોય, તો ચાલુ ખાતાની તમામ વિગતો અસ્થિર મૂડી ખાતાંમાં દર્શાવી દાખલો ગણવો.

(6) પાંકું સરવૈયું (Balance Sheet) : ભાગીદારી પેઢીની આર્થિક સ્થિતિ જાણવા હિસાબી વર્ષના અંતે પાંકું સરવૈયું તૈયાર કરવામાં આવે છે. પાંકું સરવૈયું એવું પત્રક છે કે જેમાં એક બાજુ ધંધા કે પેઢીનાં મૂડી-દેવાં કેટલાં છે અને બીજુ બાજુ તેનાં મિલકત-લેણાં કેટલાં છે તે દર્શાવવામાં આવે છે.

ભાગીદારી પેઢીનાં પાકા સરવૈયાની મૂડી-દેવાં બાજુ પર કાયમી મૂડી ખાતાની બાકી, ભાગીદારોનાં ચાલુ ખાતાની જમા બાકી, પેઢીનાં દેવાં જેવાં કે લેણદારો, દેવીહૂંડી, બેન્ક ઓવરડ્રાફ્ટ, ચૂકવવાના બાકી ખર્ચ, અગાઉથી મળેલ આવકો, લીધેલી લોન, ભાગીદારની લોન, ભાગીદારની લોનનું બાકી વ્યાજ દર્શાવવામાં આવે છે. ઉપરાંત સામાન્ય અનામત, અન્ય અનામત વગેરે દર્શાવવામાં આવે છે.

ભાગીદારી પેઢીનાં પાકા સરવૈયાની મિલકત-લેણાં બાજુ પર પેઢીની સ્થિર કે કાયમી મિલકતો, રોકાણો, ચાલુ અને પ્રવાહી મિલકતો જેવી કે આખરસ્ટોક, દેવાદારો, રોકડ સિલક, બેન્કસિલક, લેણીહૂંડી, મળવાની બાકી આવકો, અગાઉથી ચૂકવેલા ખર્ચાઓ, ધીરેલી લોન, પ્રસારિત મહેસૂલી ખર્ચ, ચાલુ ખાતાની ઉધાર બાકી વગેરે દર્શાવવામાં આવે છે.

પાકા સરવૈયાનો નમૂનો :

..... નું તા. ..... ના રોજનું પાકું સરવૈયું

મૂડી-દેવાં	રકમ (₹)	મિલકત-લેણાં	રકમ (₹)
કાયમી મૂડી ખાતાં :		બિન ચાલુ મિલકતો :	
A	✓	કાયમી મિલકતો :	
B	✓	દશ્ય મિલકતો :	
ચાલુ ખાતાં (જમા બાકી) :		જમીન	✓
A	✓	મકાન	✓
B	✓	પટે રાખેલી મિલકતો	✓
અનામતો :		વાહનો	✓
સામાન્ય અનામત	✓	યંત્રો	✓
મૂડી અનામત	✓	ફર્નિચર-ફિટિંગ્સ	✓
અન્ય અનામત	✓	અદશ્ય મિલકતો :	
બિન ચાલુ જવાબદારીઓ :		પેટન્ટ્સ	✓
બેન્ક પાસેથી લીધેલ લોન	✓	ટ્રેડમાર્ક	✓
અન્ય નાણાકીય સંસ્થાની લોન	✓	કોપોરાઇટ	✓
મિત્રો પાસેથી લોન	✓	પાઘડી	✓
ભાગીદારની લોન	✓	રોકાણો :	
ચાલુ જવાબદારીઓ :		સરકારી જામીનગીરીમાં રોકાણો	✓
બેન્ક ઓવરાઉફ્ટ	✓	પ્રોવિન્ટ ફંડમાં રોકાણ	✓
પરચૂરણ લેણદારો	✓	અન્ય બિનચાલુ મિલકતો :	
દેવીઠૂંડીઓ	✓	પ્રસારિત મહેસૂલી ખર્ચ	✓
ચૂકવવાના બાકી ખર્ચ	✓	ચાલુ મિલકતો :	
અગાઉથી મળેલ આવકો	✓	આખર સ્ટોક	✓
કરવેરાની જોગવાઈ	✓	પરચૂરણ દેવાદારો	✓
પ્રોવિન્ટ ફંડ	✓	રોકડ સિલક	✓
ભાગીદારની લોનનું બાકી વ્યાજ	✓	બેન્કસિલક	✓
		મળવાની બાકી આવકો	✓
		ધીરેલી લોન	✓
		લેણીઠૂંડી	✓
		અગાઉથી ચૂકવેલ ખર્ચ	✓
		ચાલુ ખાતાં : (જે ઉધાર બાકી હોય તો)	
		A	✓
		B	✓
	✓		✓

4. ભાગીદારી પેઢીના વાર્ષિક હિસાબોના હવાલા (Adjustments of Final Accounts of Partnership Firm)

હિસાબી વર્ષના અંતે હિસાબોને પૂર્ણ સ્વરૂપ આપવામાં હવાલા અને હવાલાનોંધો નોંધવામાં આવે છે. હવાલાનોંધો અને તેની પેઢીના વાર્ષિક હિસાબોમાં અસર નીચે પ્રમાણે છે :

હવાલા, હવાલાનોંધો અને વાર્ષિક હિસાબોમાં અસર

ક્રમ	હવાલા	હવાલાનોંધ	વાર્ષિક હિસાબોમાં અસર
(1)	આખરસ્ટોક	આખરસ્ટોક ખાતે...ઉ તે વેપાર ખાતે	(1) પા.સ.માં મિલકત-લેણાં બાજુ (2) વેપાર ખાતાંમાં જમા બાજુ
(2)	ચૂકવવાના બાકી ખર્ચ	જે-તે ખર્ચ ખાતે...ઉ તે ચૂકવવાના બાકી ખર્ચ ખાતે	(1) વેપાર/ન.નુ. ખાતાંની ઉધાર બાજુ જે-તે ખર્ચમાં ઉમેરો (2) પા.સ.માં મૂડી-દેવાં બાજુ
(3)	અગાઉથી ચૂકવેલા ખર્ચ	અગાઉથી ચૂકવેલા ખર્ચ ખાતે...ઉ તે જે-તે ખર્ચ ખાતે	(1) પા.સ.માં મિલકત-લેણાં બાજુ (2) વેપાર/ન.નુ. ખાતાંની ઉધાર બાજુ જે-તે ખર્ચમાંથી બાદ કરો
(4)	મળવાની બાકી આવક	મળવાની બાકી આવક ખાતે...ઉ તે જે-તે આવક ખાતે	(1) ન.નુ. ખાતાંની જમા બાજુ જે-તે આવકમાં ઉમેરો (2) પા.સ.માં મિલકત-લેણાં બાજુ
(5)	અગાઉથી મળેલ આવક	જે-તે આવક ખાતે...ઉ તે અગાઉથી મળેલ આવક ખાતે	(1) પા.સ.માં મૂડી-દેવાં બાજુ (2) ન.નુ. ખાતાંની જમા બાજુ જે-તે આવકમાંથી બાદ કરો
(6)	મિલકત પરનો ઘસારો	ઘસારા ખાતે...ઉ તે જે-તે મિલકત ખાતે	(1) ન.નુ. ખાતાંની ઉધાર બાજુ (2) પા.સ.માં મિલકત-લેણાં બાજુ જે-તે મિલકતમાંથી બાદ કરો
(7)	ઘાલખાધ માંડી વાળવા (નવી/વધારાની)	ઘાલખાધ ખાતે...ઉ તે દેવાદાર ખાતે	(1) ન.નુ. ખાતાંની ઉધાર બાજુ જૂની ઘાલખાધની રકમમાં ઉમેરો (2) પા.સ.માં મિલકત-લેણાં બાજુ દેવાદારોમાંથી બાદ કરો
(8)	ઘાલખાધ-અનામતની જોગવાઈ	નફા-નુકસાન ખાતે...ઉ તે ઘાલખાધ અનામત ખાતે	(1) ન.નુ. ખાતાંની ઉધાર બાજુ (2) પા.સ.માં મિલકત-લેણાં બાજુ દેવાદારોમાંથી બાદ કરો
(9)	દેવાદાર વટાવ અનામતની જોગવાઈ કરવા (ઉધાર વટાવ ફંડ)	નફા-નુકસાન ખાતે...ઉ તે દેવાદાર વટાવ અનામત ખાતે	(1) ન.નુ. ખાતાંની ઉધાર બાજુ (2) પા.સ.માં મિલકત-લેણાં બાજુ દેવાદારોમાંથી બાદ કરો

ક્રમ	હવાલા	હવાલાનોંધ	વાર્ષિક હિસાબોમાં અસર
(10)	ઉધાર ખરીદી નોંધવાની રહી ગઈ હોય ત્યારે	ખરીદ ખાતે...ઉ તે લેણદારો ખાતે	(1) વેપાર ખાતાંમાં ઉધાર બાજુ ખરીદીમાં ઉમેરો (2) પા.સ.માં મૂડી-દેવાં બાજુ લેણદારોમાં ઉમેરો
(11)	ઉધાર વેચાણ નોંધવાનું રહી ગયું હોય ત્યારે	દેવાદાર ખાતે...ઉ તે વેચાણ ખાતે	(1) પા.સ.માં મિલકત-લેણાં બાજુ દેવાદારોમાં ઉમેરો (2) વેપાર ખાતાંની જમા બાજુ વેચાણમાં ઉમેરો
(12)	ખરીદમાલ પરત (માલપરત ઉધાર)ની નોંધ કરવાની રહી ગઈ હોય ત્યારે	લેણદારો ખાતે...ઉ તે ખરીદમાલ પરત ખાતે	(1) પા.સ.માં મૂડી-દેવાં બાજુ લેણદારોમાંથી બાદ (2) વેપાર ખાતાંની ઉધાર બાજુ ખરીદીમાંથી બાદ
(13)	વેચાણમાલ પરત (માલપરત જમા)ની નોંધ કરવાની રહી ગઈ હોય ત્યારે	વેચાણમાલ પરત ખાતે...ઉ તે દેવાદારો ખાતે	(1) વેપાર ખાતાંની જમા બાજુ વેચાણમાંથી બાદ (2) પા.સ.માં મિલકત-લેણાં બાજુ દેવાદારોમાંથી બાદ કરો
(14)	ખરીદમાલ પરતની નોંધ વેચાણનોંધમાં થઈ હોય ત્યારે	(1) વેચાણ ખાતે...ઉ તે દેવાદારો ખાતે (2) લેણદારો ખાતે...ઉ તે ખરીદમાલ પરત ખાતે	{ (1) વેપાર ખાતાંની જમા બાજુ વેચાણમાંથી બાદ (2) પા.સ.માં મિલકત-લેણાં બાજુ દેવાદારોમાંથી બાદ કરો { (3) પા.સ.માં મૂડી-દેવાં બાજુ લેણદારોમાંથી બાદ કરો (4) વેપાર ખાતાંની ઉધાર બાજુ ખરીદીમાંથી બાદ }
(15)	વેચાણમાલપરતની નોંધ ખરીદનોંધમાં થઈ હોય ત્યારે	(1) લેણદાર ખાતે...ઉ તે ખરીદ ખાતે (2) વેચાણમાલ પરત ખાતે...ઉ તે દેવાદાર ખાતે	{ (1) પા.સ.માં મૂડી-દેવાં બાજુ લેણદારોમાંથી બાદ (2) વેપાર ખાતાંની ઉધાર બાજુ ખરીદીમાંથી બાદ { (3) વેપાર ખાતાંની જમા બાજુ વેચાણમાંથી બાદ (4) પા.સ.માં મિલકત-લેણાં બાજુ દેવાદારોમાંથી બાદ કરો }

ક્રમ	હવાલા	હવાલાનોંધ	વાર્ષિક હિસાબોમાં અસર
(16)	ઉધાર ખરીદીની નોંધ વેચાણનોંધમાં થઈ હોય ત્યારે	(1) વેચાણ ખાતે...ઉ તે દેવાદાર ખાતે (2) ખરીદ ખાતે...ઉ તે લેણદારો ખાતે	(1) વેપાર ખાતાંની જમા બાજુ વેચાણમાંથી બાદ (2) પા.સ.માં મિલકત-લેણાં બાજુ દેવાદારોમાંથી બાદ કરો (3) વેપાર ખાતાંની ઉધાર બાજુ ખરીદીમાં ઉમેરો (4) પા.સ.માં મૂડી-દેવાં બાજુ લેણદારોમાં ઉમેરો
(17)	ઉધાર વેચાણની નોંધ ખરીદનોંધમાં થઈ હોય ત્યારે	(1) લેણદારો ખાતે...ઉ તે ખરીદ ખાતે (2) દેવાદારો ખાતે...ઉ તે વેચાણ ખાતે	(1) પા.સ.માં મૂડી-દેવાં બાજુ લેણદારોમાંથી બાદ (2) વેપાર ખાતાંની ઉધાર બાજુ ખરીદીમાંથી બાદ (3) પા.સ.માં મિલકત-લેણાં બાજુ દેવાદારોમાં ઉમેરો (4) વેપાર ખાતાંની જમા બાજુ વેચાણમાં ઉમેરો
(18)	મૂડી પર વ્યાજ	મૂડી પર વ્યાજ ખાતે...ઉ તે મૂડી ખાતે	(1) ન.નુ. ફાળવણી ખાતાંની ઉધાર બાજુ (2) પા.સ.માં મૂડી-દેવાં બાજુ મૂડીમાં ઉમેરો
(19)	ઉપાડ પર વ્યાજ	ઉપાડ ખાતે...ઉ તે ઉપાડ પરના વ્યાજ ખાતે	(1) પા.સ.માં મૂડી-દેવાં બાજુ ઉપાડમાં ઉમેરો (2) ન.નુ. ફાળવણી ખાતાંની જમા બાજુ
(20)	ભાગીદારને ચૂકવવાનો પગાર	ભાગીદારોનાં પગાર ખાતે...ઉ તે મૂડી/ચાલુ ખાતે	(1) ન.નુ. ફાળવણી ખાતાંની ઉધાર બાજુ (2) ભાગીદારના મૂડી/ચાલુ ખાતે જમા કરો
(21)	ભાગીદારના ચાલુ ખાતાંની જમા બાકી પર વ્યાજ	ચાલુ ખાતાં પર વ્યાજ ખાતે...ઉ તે ભાગીદારના ચાલુ ખાતે	(1) ન.નુ. ફાળવણી ખાતાંની ઉધાર બાજુ (2) ભાગીદારના ચાલુ ખાતાંની જમા બાજુ
(22)	ભાગીદારના ચાલુ ખાતાંની ઉધાર બાકી પર વ્યાજ	ભાગીદારના ચાલુ ખાતે...ઉ તે ચાલુ ખાતાંના વ્યાજ ખાતે	(1) ભાગીદારના ચાલુ ખાતાંની ઉધાર બાજુ (2) ન.નુ. ફાળવણી ખાતાંની જમા બાજુ
(23)	ભાગીદારની લોન પર ચૂકવવાનું બાકી વ્યાજ	લોન પર વ્યાજ ખાતે...ઉ તે ભાગીદારની લોનના બાકી વ્યાજ ખાતે	(1) ન.નુ. ખાતાંની ઉધાર બાજુ (2) પા.સ.માં મૂડી-દેવાં બાજુ
(24)	સામાન્ય અનામત ખાતે રકમ લઈ જવી	ન.નુ. ફાળવણી ખાતે...ઉ તે સામાન્ય અનામત ખાતે	(1) ન.નુ. ફાળવણી ખાતાંની ઉધાર બાજુ (2) પા.સ.માં મૂડી-દેવાં બાજુ સામાન્ય અનામતમાં ઉમેરો

ક્રમ	હવાલા	હવાલાનોંધ	વાર્ષિક હિસાબોમાં અસર
(25)	ભાગીદારને ચોખ્ખા નફા પર કમિશન ચૂકવવાનું હોય ત્યારે	ભાગીદારના કમિશન ખાતે...ઉ તે ભાગીદારોનાં મૂડી ખાતે	(1) ન.નુ. ફાળવણી ખાતાંની ઉધાર બાજુ (2) પા.સ.માં મૂડી-દેવાં બાજુ ભાગીદારની મૂડી/ચાલુ ખાતાંમાં ઉમેરો
(26)	ધીરેલી લોન પર વ્યાજ ગણવાનું હોય ત્યારે	લોનનાં મળવાનાં બાકી વ્યાજ ખાતે...ઉ તે વ્યાજ ખાતે	(1) પા.સ.માં મિલકત-લેણાં બાજુ (2) ન.નુ. ખાતાંની જમા બાજુ
(27)	પાંથડી, પેટન્ટ, ડ્રેઝમાર્ક, કોપીરાઇટ જેવી અદશ્ય મિલકતોમાંથી અમુક રકમ માંડી વાળવાની હોય ત્યારે	નફા-નુકસાન ખાતે...ઉ તે જે-તે અદશ્ય મિલકત ખાતે	(1) ન.નુ. ખાતાંની ઉધાર બાજુ (2) પા.સ.માં મિલકત-લેણાં બાજુ જે-તે મિલકતમાંથી બાદ કરો
(28)	ભાગીદારે અંગત વપરાશ માટે લીધેલ માલની નોંધ કરવાની રહી ગઈ હોય ત્યારે	ઉપાડ ખાતે...ઉ તે ખરીદ ખાતે	(1) પા.સ.માં મૂડી-દેવાં બાજુ ભાગીદારના ઉપાડમાં ઉમેરો (2) વેપાર ખાતાંની ઉધાર બાજુ ખરીદીમાંથી બાદ કરો
(29)	જાહેરાત માટે નમૂનાથી વહેંચેલ માલ	જાહેરાત ખર્ચ ખાતે...ઉ તે ખરીદ ખાતે	(1) ન.નુ. ખાતાંની ઉધાર બાજુ (2) વેપાર ખાતાંની ઉધાર બાજુ ખરીદીમાંથી બાદ કરો
(30)	સ્ટેશનરીનો સ્ટોક	સ્ટેશનરી સ્ટોક ખાતે...ઉ તે સ્ટેશનરી ખર્ચ ખાતે	(1) પા.સ.માં મિલકત-લેણાં બાજુ મિલકત તરીકે દર્શાવો (2) ન.નુ. ખાતાંની ઉધાર બાજુ સ્ટેશનરી ખર્ચમાંથી બાદ કરો
(31)	પટે રાખેલ મિલકતમાંથી અમુક રકમ માંડી વાળવી	નફા-નુકસાન ખાતે...ઉ તે પટે રાખેલ મિલકત ખાતે	(1) ન.નુ. ખાતાંની ઉધાર બાજુ (2) પા.સ.માં પટે રાખેલ મિલકતમાંથી બાદ કરો
(32)	શેર કે અન્ય રોકાણો પર ડિવિડન્ડ કે વ્યાજ મળવાનું બાકી હોય ત્યારે	મળવાનાં બાકી ડિવિડન્ડ/વ્યાજ ખાતે...ઉ તે ડિવિડન્ડ/વ્યાજ ખાતે	(1) પા.સ.માં મિલકત-લેણાં બાજુ મળવાનાં બાકી ડિવિડન્ડ/વ્યાજ (2) ન.નુ. ખાતાંની જમા બાજુ
(33)	ભાગીદાર અંગત મિલકત ધંધામાં લાવે જેની નોંધ કરવાની રહી ગઈ હોય ત્યારે	જે-તે મિલકત ખાતે...ઉ તે ભાગીદારના મૂડી ખાતે	(1) પા.સ.માં મિલકત-લેણાં બાજુ મિલકત તરીકે દર્શાવો (2) પા.સ.માં મૂડી-દેવાં બાજુ ભાગીદારની મૂડીમાં ઉમેરો

નોંધ : દરેક પ્રકરણનો સરખો ગુણભાર જળવાઈ રહે અને વિદ્યાર્થીઓ સરળતાથી દરેક પ્રકરણનો અભ્યાસ કરે તે હેતુથી પરીક્ષામાં વાર્ષિક હિસાબોનાં પ્રશ્નમાં કાચા સરવૈયામાં 24 થી 30 વિગતો આપવી. કુલ હવાલાઓની સંખ્યા 5 સુધી મર્યાદિત રાખવી. એક હવાલામાં બે કે તેથી વધુ હવાલાઓની અસરોનો સમાવેશ કરવો નહિ. અહીં ઉદાહરણો અને સ્વાધ્યાયમાં વિદ્યાર્થી દરેક પ્રકારનાં વ્યવહારો સમજ શકે અને ઓછા ઉદાહરણો આપવા પડે તે માટે વધુ વ્યવહારો દર્શાવેલ છે.

ઉદાહરણો :

ઉદાહરણ 1 : રામ અને શ્યામ 6:4ના પ્રમાણમાં નફો-નુકસાન વહેંચતા એક પેઢીના ભાગીદારો છે. તા. 31-3-2017ના રોજના નીચે આપેલા કાચા સરવૈયા અને હવાલા પરથી પેઢીના વાર્ષિક હિસાબો તૈયાર કરો.

રામ અને શ્યામની ભાગીદારી પેઢીનું તા. 31-3-17ના રોજનું કાચું સરવૈયું

ઉધાર બાકીઓ	રકમ (₹)	જમા બાકીઓ	રકમ (₹)
ઉપાડ :		મૂડી :	
રામ	18,000	રામ	80,000
શ્યામ	16,000	શ્યામ	70,000
દેવાદારો	45,000	લેણદારો	35,000
સ્ટોક (તા. 1-4-2016)	25,000	ખરીદમાલ પરત	1500
વેચાણમાલ પરત	1000	બેન્ક ઓવરડ્રાફ્ટ	8000
શેકડસિલક	10,000	વેચાણ	78,150
ખરીદી	60,000	ઘાલખાધ અનામત	700
આપેલ વટાવ	500	મજૂરીનાં બાકી દેવાં	1000
ઘાલખાધ	400	ગીતાની 8 %ની લોન (તા. 1-10-2016)	15,000
યંત્રો (ઓફિસ)	18,250	દેવીઢૂંડી	200
યંત્રો પર ઘસારો	1750		
ફર્નિચર	8000		
પરચૂરણ ખર્ચ	1500		
ભાડાપટાનું મકાન (ચાર વર્ષ માટે)	7000		
પાઘડી	40,000		
વેપાર ખર્ચ	1250		
ભાડું અને વેરા	5000		
આવકમાલ ગાડાભાડું	400		
બેન્ક વ્યાજ	500		
વીમા પ્રીમિયમ	800		
પગાર	15,000		
મજૂરી	14,000		
અગાઉથી ચૂકવેલ વીમો	200		
	2,89,550		2,89,550

હવાલાઓ : (1) આખરસ્ટોક ₹ 45,000 છે, જેની બજારકિમત 10 % વધુ છે. (2) ભાગીદારોને મૂડી પર વાર્ષિક 5 % વ્યાજ આપવાનું છે તથા ઉપાડ પર 10 % લેખે વ્યાજ વસૂલ કરવાનું છે. (3) યંત્રો પર 10 % અને ફર્નિચર પર 5 % લેખે ઘસારો ગણો. (4) દેવાદારો પર 5 % ઘાલખાધ અનામતની જોગવાઈ કરો. (5) ચૂકવવાના બાકી ખર્ચ : પગાર ₹ 500, પરચૂરણ ખર્ચ ₹ 150 અને ભાડું ₹ 150 છે. (6) ભાગીદારી કરારનામાની જોગવાઈ પ્રમાણે નુકસાન હોય તો પણ મૂડી પર વ્યાજ ચૂકવવાનું છે.

રામ અને શ્યામની ભાગીદારી પેઢીનું તા. 31-3-17ના રોજ પૂરા થતાં વર્ષનું વેપાર ખાતું

ઉધાર

જમા

વિગત	રકમ (₹)	વિગત	રકમ (₹)
શરૂઆતનો સ્ટોક	25,000	વેચાણ	78,150
ખરીદી	60,000	- વેચાણપરત	1000
- ખરીદપરત	1500	આખરસ્ટોક	45,000
મજૂરી	58,500		
આવકમાલ ગાડાભાડું	14,000		
નફા-નુકસાન ખાતે (કાચો નફો)	400		
	24,250		
	1,22,150		
			1,22,150

રામ અને શ્યામની ભાગીદારી પેઢીનું તા. 31-3-17ના રોજ પૂરા થતાં વર્ષનું નફા-નુકસાન ખાતું

ઉધાર

જમા

વિગત	રકમ (₹)	વિગત	રકમ (₹)
વહીવટી ખર્ચ :		વેપાર ખાતે (કાચો નફો)	24,250
પગાર	15,000	ન.નુ. ફળવણી ખાતે (ચોખી ખોટ)	7800
+ ચૂકવવાનો બાકી	500		
પરચૂરણ ખર્ચ	1500		
+ ચૂકવવાના બાકી	150		
વેપાર ખર્ચ	1650		
ભાડું-વેરા	1250		
+ ચૂકવવાનું બાકી	5000		
વીમા પ્રીમિયમ	150		
વેચાણ-વિતરણ ખર્ચ :	800		
આપેલ વટાવ	500		
નાણાકીય ખર્ચ			
બેન્ક વ્યાજ	500		
ગીતાની લોનનું વ્યાજ	600		
અન્ય ખર્ચાનુકસાન :			
ઘાલખાધ (કા.સ.)	400		
+ ધા. અનામત (હવાલા)	2250		
	2650		
- ધા. અનામત (કા.સ.)	700	1950	
ઘસારો			
યંત્રો (ઓફિસ)	2000		
+ ફર્નિચર	400	2400	
માંડી વાળેલ ભાડાપટાનું મકાન		1750	
		32,050	
			32,050

ઉધાર રામ અને શ્યામની ભાગીદારી પેઢીનું તા. 31-3-17ના રોજ પૂરા થતાં વર્ષનું નફા-નુકસાન ફાળવણી ખાતું જમા

વિગત	રકમ (₹)	વિગત	રકમ (₹)
નફા-નુકસાન ખાતે : (ચોખ્ખી ખોટ)	7800	ઉપાડ પર વ્યાજ ખાતે:	
મૂડી પર વ્યાજ ખાતે :		રામ	1800
રામ	4000	શ્યામ	1600
શ્યામ	3500	વહેંચણીપાત્ર ખોટ : મૂડી ખાતે	
	7500	રામ	7140
		શ્યામ	4760
			11,900
	15,300		15,300

ઉધાર ભાગીદારોનાં મૂડી ખાતાં જમા

તારીખ	વિગત	રામ (₹)	શ્યામ (₹)	તારીખ	વિગત	રામ (₹)	શ્યામ (₹)
31-3-17	ઉપાડ ખાતે	18,000	16,000	1-4-16	બાકી આગળ લાવ્યા	80,000	70,000
31-3-17	ઉપાડ પર વ્યાજ ખાતે	1800	1600	31-3-17	મૂડી પર વ્યાજ ખાતે	4000	3500
31-3-17	ન.નુ. ફાળવણી ખાતે (વહેંચણીપાત્ર ખોટ)	7140	4760				
31-3-17	બાકી આગળ લઈ ગયા	57,060	51,140				
		84,000	73,500			84,000	73,500
				1-4-17	બાકી આગળ લાવ્યા	57,060	51,140

રામ અને શ્યામની ભાગીદારી પેઢીનું તા. 31-3-17ના રોજનું પાકું સરવૈયું

મૂડી-દેવાં	રકમ (₹)	મિલકત-દેણાં	રકમ (₹)
મૂડી :		બિનચાલુ મિલકતો :	
રામ	57,060	કાયમી-મિલકતો :	
શ્યામ	51,140	દશ્ય મિલકતો :	
બિનચાલુ દેવાં :		યંત્રો	20,000
ગીતાની 8 %ની લોન	15,000	— ઘસારો	2000
ચાલુ દેવાં :		ફર્નિચર	8000
બેન્ક ઓવરફ્રાફ્ટ	8000	— ઘસારો	400
ગીતાની લોનનું વ્યાજ	600	ભાડાપટાનું મકાન	7000
લેણદારો	35,000	— માંડી વાળેલ	1750
ચૂકવવાના બાકી ખર્ચ :		અદશ્ય મિલકતો : પાઘડી	40,000
પગાર	500	ચાલુ મિલકતો :	
પરચૂરણ ખર્ચ	150	આખરસ્ટોક	45,000
ભાડુ-વેરો	150	દેવાદારો	45,000
મજૂરીનાં બાકી દેવાં	1000	— ઘાલખાધ અનામત	2250
દેવીહૂંડી	200	રોકડ સિલક	10,000
	1,68,800	અગાઉથી ચૂકવેલ વીમો	200
			1,68,800

નોંધ : (1) ગીતાની લોન પર 8 % લેખે 6 માસનું વ્યાજ ગણાશે.

$$= 15,000 \times \frac{8}{100} \times \frac{6}{12} = ₹ 600$$

(2) ભાડાપટાનું મકાન ₹ 7000 ચાર વર્ષની મુદ્દત માટે છે, તેથી ચાલુ વર્ષ $7000 \div 4 = ₹ 1750$ માંડી વાળેલ છે.

(3) ઘસારા બાદ કિમત ₹ 18,250 + ઘસારો ₹ 1750 = ₹ 20,000 ઘસારા પહેલાની રકમ

$$\text{ગણેલ ઘસારો} = \frac{1750}{20,000} \times 100 = 8.75 \% \text{ લેખે ગણતરી થયેલ છે.}$$

હવે, ₹ 20,000નાં 10 % લેખે ₹ 2000 ઘસારો ગણાશે.

ઉદાહરણ 2 : જ્ય અને વિજયના તા. 31-3-2017ના રોજના કાચા સરવૈયા પરથી તા. 31-3-2017ના રોજ પૂરા થતાં વર્ષનું સુધારેલ વેપાર ખાતું, નફા-નુકસાન ખાતું, ચાલુ ખાતા તથા પાંકું સરવૈયું જરૂરી હવાલાઓ ધ્યાનમાં લઈ બનાવો.

જ્ય અને વિજયની ભાગીદારી પેઢીનું તા. 31-3-17ના રોજનું કાચું સરવૈયું

વિગત	ઉધાર (₹)	જમા (₹)
મૂડી ખાતાં :		
જ્ય		80,000
વિજય		60,000
ચાલુ ખાતાં :		
જ્ય		20,000
વિજય	5000	
આખરસ્ટોક	27,300	
વેપાર ખાતું		30,900
હાથ પર રોકડ	280	
બેન્કમાં ચાલુ ખાતે	7000	
બેન્કમાં બાંધી મુદ્દત ખાતે	40,000	
દેવાદારો	18,400	
પગાર	18,500	
ફીહોલ જમીન	60,000	
ઓફિસ યંત્રો	20,000	
ફર્નિચર અને ડિક્ષર્સ	5000	
કારખાનાનો ભાડાપટો (ભાડાપટો તા. 31-3-2021ના રોજ પૂરો થશે.)	30,000	
તા. 1-10-2016ના રોજ વિજય (ભાગીદાર) પાસેથી લીધેલ લોન		30,000
દેવાદારો પર વટાવ અનામત		380
ઘાલખાધ અનામત		1000
વીમા પ્રીમિયમ	1000	
પ્રિન્ટિંગ અને સ્ટેશનરી	600	
લેણદારો/વેપારીઓ		12,000
ઘાલખાધ	200	
જાહેરાત ખર્ચ	600	
મુસાફરી ખર્ચ	400	
	2,34,280	2,34,280

હવાલાઓ : (1) અગાઉથી ચૂકવેલ વીમા પ્રીમિયમ ₹ 200. (2) જ્ય ₹ 2000ની મૂળદિમતનો માલ તેના અંગત વપરાશ માટે ધંધામાંથી લઈ ગયા. (3) 28-3-2017ના રોજ ₹ 4000ની ડિમતનો માલ શાખ પર ખરીદો, પરંતુ તેનું નામું ચોપડે લખાયું નથી. (4) કુલ દેવાદારોમાંથી ₹ 400નું લેણું હૂબત છે, જે માંડીવાળો અને 5 % લેખે ઘાલખાધ અનામતની જોગવાઈ કરો. (5) દેવાદાર પર વટાવ અનામતની હવે જરૂર નથી. (6) પ્લાન્ટ-યંત્રો પર 20 % લેખે તથા ફર્નિચર અને ફિટિંગ્સ પર 5 % લેખે ઘસારો ગણો.

નોંધ : અહીં કાચા સરવૈયામાં વેપાર ખાતાંની જમા બાકી આપી છે, પરંતુ હવાલા નોંધવા માટે સુધારેલું વેપાર ખાતું બનાવ્યું છે, જેથી સુધારેલો કાચો નફો મળે.

જ્ય અને વિજયની ભાગીદારી પેઢીનું તા. 31-3-17ના રોજ પૂરા થતાં વર્ષનું સુધારેલું વેપાર ખાતું

ઉધાર			જમા
વિગત	રકમ (₹)	વિગત	રકમ (₹)
નહિ નોંધેલ ખરીદી	4000	કાચા સરવૈયા મુજબ વેપાર ખાતે	
- અંગત વપરાશથી ગયેલ માલ	2000	(કાચો નફો)	30,900
કારખાનાનો માંડી વાળેલ ભાડાપટો	6000		
નફો-નુકસાન ખાતે (સુધારેલ કાચો નફો)	22,900		
	30,900		30,900

જ્ય અને વિજયની ભાગીદારી પેઢીનું તા. 31-3-17ના રોજ પૂરા થતાં વર્ષનું નફો-નુકસાન ખાતું

ઉધાર			જમા
વિગત	રકમ (₹)	વિગત	રકમ (₹)
વહીવટી ખર્ચ :			
પગાર	18,500	વેપાર ખાતે (સુધારેલ કાચો નફો)	22,900
વીમા પ્રીમિયમ	1000	દેવાદાર પર વટાવ અનામત	380
- અગાઉથી ચૂકવેલ	200	ભાગીદારોનાં ચાલુ ખાતે (વહેંચણીપાત્ર ખોટ)	
ઘાલખાધ (કા.સ.)	200		
+ ઘાલખાધ (હવાલા)	400	જ્ય	1635
+ ઘાલખાધ અના. (હવાલા)	900	વિજય	1635
	1500		3270
- ઘાલખાધ અના. (કા.સ.)	1000		
પ્રિન્ટિંગ-સ્ટેશનરી	600		
મુસાફરી ખર્ચ	400		
જહેરાત ખર્ચ	600		
ઘસારો :			
ઓફિસ યંત્રો	4000		
+ ફર્નિચર	250		
વિજયની લોન પર વ્યાજ	900		
	26,550		26,550

ઉધાર

ભાગીદારોનાં ચાલુ ખાતાં

જમા

તારીખ	વિગત	જય (₹)	વિજય (₹)	તારીખ	વિગત	જય (₹)	વિજય (₹)
1-4-16	બાકી આગળ લાવ્યા	—	5000	1-4-16	બાકી આગળ લાવ્યા	20,000	—
31-3-17	ઉપાડ ખાતે (માલ)	2000	—	31-3-17	બાકી આગળ લઈ ગયા	—	6635
31-3-17	નફા-નુકસાન ખાતે (વહેંચણીપાત્ર ખોટ)	1635	1635				
31-3-17	બાકી આગળ લઈ ગયા	16,365	—				
		20,000	6635			20,000	6635

જય અને વિજયની ભાગીદારી પેઢીનું તા. 31-3-17ના રોજનું પાકું સરવૈયું

મૂડી-દેવાં	રકમ (₹)	મિલકત-લોણાં	રકમ (₹)
મૂડી ખાતાં :		બિનચાલુ મિલકતો :	
જય	80,000	કાયમી-મિલકતો :	
વિજય	60,000	દૃશ્ય મિલકતો :	
ચાલુ ખાતાં : જય	16,365	ફી હોલ્ડ જમીન	60,000
બિનચાલુ દેવાં :		ઓફિસ યંત્રો	20,000
વિજયની લોન	30,000	— ઘસારો	4000
ચાલુ દેવાં :		ફર્નિચર	5000
લેણદારો	12,000	— ઘસારો	250
+ નહિ નોંધેલ ખરીદી	4000	કારખાના ભાડાપટો	30,000
વિજયની લોન પરનું બાકી વ્યાજ	900	— માંડી વાળેલ	6000
		અદૃશ્ય મિલકતો :	
		રોકાણો :	
		ચાલુ મિલકતો :	
		આખરસ્ટોક	27,300
		હાથ પર રોકડ	280
		બેન્કમાં ચાલુ ખાતે	7000
		બાંધી મુદ્દતની થાપણ	40,000
		દેવાદારો	18,400
		— ઘાલખાધ (હવાલા)	400
			18,000
		— ઘાલખાધ અના. (હવાલા)	900
		અગાઉથી ચૂકવેલ વીમા પ્રીમિયમ	200
		ચાલુ ખાતે : વિજય	6635
	2,03,265		2,03,265

- નોંધ : (1) નફા-નુકસાનની વહેંચણી અંગે કોઈ ઉલ્લેખ નથી એટલે સરખા પ્રમાણમાં ખોટની વહેંચણી કરેલ છે.
(2) વિજયની લોન પર વ્યાજનો દર આપેલ નથી તેથી ભાગીદારી પેઢી 1932ના કાયદા મુજબ 6 % લેખે 6 માસનું વ્યાજ ગણેલ છે.

$$= 30,000 \times \frac{6}{100} \times \frac{6}{12} = ₹ 900$$

વિજયની લોન ₹ 30,000 પાકા સરવૈયામાં બિનચાલુ દેવા તરીકે દર્શાવાશે.

લોનનું વ્યાજ ₹ 900 પાકા સરવૈયામાં ચાલુ દેવા તરીકે દર્શાવાશે.

ઉદાહરણ ૩ : યશ અને જશની ભાગીદારી પેઢીનું તા. 31-3-17ના રોજનું કાચું સરવૈયું નીચે મુજબ છે :

યશ અને જશની ભાગીદારી પેઢીનું તા. 31-3-17ના રોજનું કાચું સરવૈયું

ઉધાર બાકીઓ	રકમ (₹)	જમા બાકીઓ	રકમ (₹)
ઉપાડ :		મૂડી ખાતાં :	
યશ	8000	યશ	50,000
જશની	4000	જશની	40,000
સ્ટોક (1-4-2016)	24,000	વેપારીઓ	16,400
ગ્રાહકો	29,000	વેચાણ	2,04,000
ખરીદી	1,30,800	દેવિહુંડી	8000
મજૂરી	2000	રોકાણોનું વ્યાજ	300
લેણીહુંડી	6000	બેન્ક ઓવરડ્રાફ્ટ	24,260
6 ટકાના રોકાણો (1-4-16)	10,000	માલપરત	2800
પગાર	12,000	મળેલ ભાડું	600
રોકડ સિલક	3500	મળેલ વટાવ	400
આપેલ વટાવ	1400	ઘાલખાધ અનામત	2000
માલપરત	2400	ઉપાડથી ગયેલ માલ	740
ઘાલખાધ	400	ચૂકવવાની બાકી મજૂરી	500
સ્ટેશનરી ખર્ચ	800		
ઓફિસ ખર્ચ	2300		
મોટરકાર	52,000		
મકાન	60,200		
અગાઉથી ચૂકવેલ ઓફિસ ખર્ચ	1200		
	3,50,000		3,50,000

હવાલાઓ : (1) મૂડી પર 5 % અને ઉપાડ પર 10 % લેખે 6 માસનું વ્યાજ ગણો. (2) આખરનો સ્ટોક ₹ 15,000નો છે, જેની બજારકિમત ₹ 12,000 છે. (3) ₹ 500 સ્ટેશનરી ખર્ચના ચૂકવવાના બાકી છે. (4) મજૂરીના ₹ 400 અગાઉથી ચૂકવેલા છે. (5) ₹ 200 ભાડું અગાઉથી મળેલ છે, જ્યારે ₹ 40 વટાવ મળવાનો બાકી છે. (6) ગ્રાહકોમાંથી ₹ 1000 ઘાલખાધ માંડી વાળો તથા 5 % ઘાલખાધ અનામત અને 2 % દેવાદાર પર વટાવ અનામત રાખો. (7) મોટરકાર પર 10 % ઘસારો ગણો. (8) ₹ 2000નો માલ બળી ગયો હતો, જેના વીમા કંપનીએ 80 % દાવા પેટે મંજૂર કર્યા છે. (9) જશને તેનું કમિશન બાદ કર્યા પછી વધતા નશા પર 10 % કમિશન આપવાનું છે.

ભાગીદારી પેઢીના વાર્ષિક હિસાબો તૈયાર કરો.

યશ અને જશની ભાગીદારી પેઢીનું તા. 31-3-17ના રોજ પૂરા થતાં વર્ષનું વેપાર ખાતું

ઉધાર

જમા

વિગત	રકમ (₹)	વિગત	રકમ (₹)
શરૂઆતનો સ્ટોક	24,000	વેચાણ	2,04,000
ખરીદી	1,30,800	- વેચાણ પરત	2400
- ખરીદ પરત	2800	આખરસ્ટોક	12,000
	1,28,000		
- ઉપાડથી ગયેલ માલ	740		
	1,27,260		
- આગથી બળી ગયેલ માલ	2000	1,25,260	
મજૂરી	2000		
- અગાઉથી ચૂકવેલ	400	1600	
ન.નુ. ખાતે (કાચો નફો)		62,740	
			2,13,600
			2,13,600

યશ અને જશની ભાગીદારી પેઢીનું તા. 31-3-17ના રોજ પૂરા થતાં વર્ષનું નફા-નુકસાન ખાતું

ઉધાર

જમા

વિગત	રકમ (₹)	વિગત	રકમ (₹)
વહીવટી ખર્ચ :		વેપાર ખાતે (કાચો નફો)	62,740
પગાર	12,000	રોકાણોનું વ્યાજ	300
સ્ટેશનરી ખર્ચ	800	+ મળવાનું બાકી	300
+ ચૂકવવાનો બાકી	500	બાકું	600
ઓફિસ ખર્ચ		- અગાઉથી મળેલ	200
વેચાણ-વિતરણ ખર્ચ :		મળેલ વટાવ	400
આપેલ વટાવ	1400	+ મળવાનો બાકી	40
+ દેવાદારો પર વટાવ અનામત	532		440
(હવાલા)			
અન્ય ખર્ચ-નુકસાન :			
ધાલખાધ (કા.સ.)	400		
+ ધાલખાધ (હવાલા)	1000		
+ ધાલખાધ અનામત (હવાલા)	1400		
	2800		
- ધાલખાધ અનામત (કા.સ.)	2000	800	
ઘસારો : મોટરકાર		5200	
આગથી બળી ગયેલ માલનું નુકસાન	400		
ન.નુ. ફાળવણી ખાતે (ચોખ્ખો નફો)	40,248		
	64,180		64,180

ઉધાર યશ અને જશની ભાગીદારી પેઢીનું તા. 31-3-17ના રોજ પૂરા થતાં વર્ષનું નફા-નુકસાન ફાળવણી ખાતું જમા

વિગત	રકમ (₹)	વિગત	રકમ (₹)
મૂડી પર વ્યાજ :		ન.નુ. ખાતે (ચોખ્ખો નફો)	40,248
યશ 2500		ઉપાડ પર વ્યાજ :	
જશ 2000	4500	યશ 400	
જશનું કમિશન	3304	જશ 200	600
ભાગીદારોનાં મૂડી ખાતે (વહેંચણીપાત્ર નફો)			
યશ 16,522			
જશ 16,522	33,044		
	40,848		
			40,848

નોંધ : (1) નફા-નુકસાનની વહેંચણી સરખા પ્રમાણમાં કરેલ છે.

(2) જશના કમિશનની ગણતરી = $36,348 \times \frac{10}{110} = ₹ 3304.36 = ₹ 3304$

તારીખ	વિગત	યશ (₹)	જશ (₹)	તારીખ	વિગત	યશ (₹)	જશ (₹)	જમા
31-3-17	ઉપાડ ખાતે	8000	4000	1-4-16	બાકી આગળ લાવ્યા	50,000	40,000	
31-3-17	ઉપાડ પર વ્યાજ ખાતે	400	200	31-3-17	મૂડી પર વ્યાજ ખાતે	2500	2000	
31-3-17	બાકી આગળ લઈ ગયા	60,622	57,626	31-3-17	જશનું કમિશન	—	3304	
				31-3-17	ન.નુ. ફાળવણી ખાતે (વહેંચણીપાત્ર નફો)	16,522	16,522	
		69,022	61,826			69,022	61,826	

યશ અને જશની ભાગીદારી પેઢીનું તા. 31-3-17ના રોજનું પાકું સરવૈયું

મૂડી-દેવાં	રકમ (₹)	મિલકત-લેણાં	રકમ (₹)
મૂડી ખાતાં :		બિનચાલુ મિલકતો :	
યશ 60,622		કાયમી-મિલકતો : મકાન	60,200
જશ 57,626	1,18,248	મોટરકાર 52,000	
બિનચાલુ દેવાં	—	— ઘસારો 5200	46,800
ચાલુ દેવાં :		રોકાણો : 6 %ના રોકાણો	10,000
બેન્ક ઓવરરાફ્ટ	24,260	ચાલુ મિલકતો : આખર સ્ટોક	12,000
દેવીહૂંડીઓ	8000	ગ્રાહકો 29,000	
વેપારીઓ	16,400	— ઘાલખાધ (હવાલા) 1000	
ચૂકવવાની બાકી મજૂરી	500	28,000	
ચૂકવવાનો બાકી સ્ટેશનરી ખર્ચ	500	— ઘાલખાધ અનામત (હવાલા) 1400	
અગાઉથી મળેલ ભાડું	200	26,600	
		— દેવાદારો પર વટાવ અના. 532	26,068
		રોકડ સિલક	3500
		મળવાનો બાકી વટાવ	40
		લેણીહૂંડી	6000
		અગાઉથી ચૂકવેલ ઓફિસ ખર્ચ	1200
		અગાઉથી ચૂકવેલ મજૂરી	400
		રોકાણો પર મળવાનું બાકી વ્યાજ	300
		વીમા કંપની ખાતે (દાવાની રકમ)	1600
	1,68,108		1,68,108

ઉદાહરણ 4 : ગંગા અને જમનાની ભાગીદારી પેઢીનું તા. 31-3-2017ના રોજનું કાચું સરવૈયું નીચે મુજબ છે :
ગંગા અને જમનાની ભાગીદારી પેઢીનું તા. 31-3-17ના રોજનું કાચું સરવૈયું

ઉધાર બાકીઓ	રકમ (₹)	જમા બાકીઓ	રકમ (₹)
ઉપાડ :		મૂડી :	
ગંગા	12,000	ગંગા	30,000
જમના	12,000	જમના	36,000
ખરીદી	1,04,000	ચાલુ ખાતાં :	
માલપરત	1600	ગંગા	3000
માલનો સ્ટોક (તા. 1-4-16)	16,000	જમના	2400
પગાર	18,000	વેચાણ	1,84,000
ઓફિસ ખર્ચ	9000	માલપરત	1200
આવકમાલ ગાડાભાડું	3000	ઘાલખાથ અનામત	6000
જાવકમાલ ગાડાભાડું	4500	બેન્ક લોન	13,500
ઘાલખાથ	1400	લેણદારો	36,000
દેવાદારો	67,000	દેવીહૂંડી	1800
લેણીહૂંડી	2000	લીધેલી લોન	4000
હાથ પર રોકડ	3400	સામાન્ય અનામત	9600
બેન્કસિલક	5600		
રોકાણો	14,000		
ઓફિસના યંત્રો	30,000		
મકાન	24,000		
	3,27,500		3,27,500

હવાલાઓ : (1) આખરસ્ટોકની કિંમત ₹ 28,600 છે, પરંતુ તેમાંથી 20 % માલની બજારકિંમત 10 % વધુ છે. (2) ભાગીદારોને મૂડી પર 5 % વ્યાજ આપવાનું છે તથા દરેક ભાગીદારને વાર્ષિક ₹ 2000 બોન્સ આપવાનું છે. (3) ઘાલખાથ અનામત ₹ 3000 રાખવાની છે તથા દેવાદારો પર 5 % લેખે વટાવ અનામતની જોગવાઈ કરો. (4) મકાન અને યંત્રો પર 10 % લેખે ઘસારો ગણો. (5) ₹ 4000ની ઉધાર ખરીદી ચોપડે નોંધાયેલ નથી, પરંતુ આખરસ્ટોકમાં તેનો સમાવેશ થઈ ગયો છે. (6) કમિશનના ₹ 2000 મળવાના બાકી છે તથા ₹ 200 ઓફિસ ખર્ચ ચૂકવવાનો બાકી છે. (7) રોકાણોની કિંમત ₹ 12,000 નક્કી થઈ છે અને તફાવતની રકમનો હવાલો સામાન્ય અનામત ખાતે નાખવાનો છે. (8) એક કર્મચારીને ₹ 600ની લોન આપી હતી, પરંતુ તે રકમ પગાર ખાતે ઉધારવામાં આવી હતી. (9) ભાગીદારોએ વહેંચણીપાત્ર નક્કાની વહેંચણી 3:7ના પ્રમાણમાં કરવી. ભાગીદારી પેઢીના વાર્ષિક હિસાબો તૈયાર કરો.

ઉધાર ગંગા અને જમનાની ભાગીદારી પેઢીનું તા. 31-3-17ના રોજ પૂરા થતાં વર્ષનું વેપાર ખાતું જમા

વિગત	રકમ (₹)	વિગત	રકમ (₹)
શરૂઆતનો સ્ટોક	16,000	વેચાણ	1,84,000
ખરીદી	1,04,000	- વેચાણપરત	1600
+ નહિ નોંધેલ	4000	આખરસ્ટોક	1,82,400
	1,08,000		28,600
- ખરીદપરત	1200		
આવકમાલ ગાડાભાડું	3000		
ન.નુ. ખાતે (કાચો નફો)	85,200		
	2,11,000		2,11,000

ઉધાર ગંગા અને જમનાની ભાગીદારી પેઢીનું તા. 31-3-17ના રોજ પૂરા થતાં વર્ષનું નફા-નુકસાન ખાતું જમા

વિગત	રકમ (₹)	વિગત	રકમ (₹)
વહીવટી ખર્ચો :		વેપાર ખાતે (કાચો નફો)	85,200
પગાર 18,000		મળવાનું બાકી કમિશન	2000
- કર્મચારીની લોન 600	17,400	ઘાલખાધ અનામતનો વધારો સામેથી લાવ્યા	1600
ઓફિસ ખર્ચો 9000			
+ ચૂકવવાના બાકી 200	9200		
વેચાણ-વિતરણ ખર્ચો :			
જાવકમાલ ગાડાભાડું 4500			
અન્ય ખર્ચો-નુકસાન :			
ઘાલખાધ (કા.સ.) 1400			
+ ઘાલખાધ અના. (હવાલા) 3000			
	4400		
- ઘાલખાધ અના. (કા.સ.) 6000			
સામે લઈ ગયા -1600			
દેવાદાર પર વટાવ અનામત 3200			
ઘસારો :			
યંત્રો 3000			
મકાન 2400	5400		
નફા-નુકસાન ફાળવણી ખાતે 49,100 (ચોખ્ખો નફો)			
	88,800		
			88,800

ઉધાર ગંગા અને જમનાની ભાગીદારી પેઢીનું તા. 31-3-17ના રોજ પૂરા થતાં વર્ષનું નફા-નુકસાન ફાળવણી ખાતું જમા

વિગત	રકમ (₹)	વિગત	રકમ (₹)
મૂડી પર વ્યાજ ખાતે:		ન.નુ. ખાતે (ચોખ્ખો નફો)	49,100
ગંગા 1500			
જમના 1800	3300		
ભાગીદારોને બોનસ			
ગંગા 2000			
જમના 2000	4000		
ભાગીદારોના ચાલુ ખાતે : (વહેંચણીપાત્ર નફો)			
ગંગા 12,540			
જમના 29,260	41,800		
	49,100		
			49,100

ભાગીદારોનાં ચાલુ ખતાં

ઉધાર

જમા

તારીખ	વિગત	ગંગા (₹)	જમના (₹)	તારીખ	વિગત	ગંગા (₹)	જમના (₹)
31-3-17	ઉપાડ ખાતે	12,000	12,000	1-4-16	બાકી આગળ લાવ્યા	3000	2400
31-3-17	બાકી આગળ લઈ ગયા	7040	23,460	31-3-17	મૂડી પર વાજ ખાતે	1500	1800
				31-3-17	બોનસ ખાતે	2000	2000
				31-3-17	ન.નુ. ફણવણી ખાતે (વહેચણીપાત્ર નફો)	12,540	29,260
		19,040	35,460			19,040	35,460

નોંધ : (1) રોકાણોની ચોપડે કિંમત ₹ 14,000 છે, પરંતુ તેની કિંમત ₹ 12,000 નક્કી કરવામાં આવી છે. હવાલા મુજબ રોકાણો સામાન્ય અનામત ખાતે માંડી વાળવાનાં છે. તેથી રોકાણોમાંથી તથા સામાન્ય અનામતમાંથી ₹ 2000 બાદ કર્યા છે.

(2) વહેચણીપાત્ર નફાની ગણતરી : ગંગા : $41,800 \times \frac{3}{10} = ₹ 12,540$

જમના : $41,800 \times \frac{7}{10} = ₹ 29,260$

ગંગા અને જમનાની ભાગીદારી પેઢીનું તા. 31-3-17ના રોજનું પાકું સરવૈયું

મૂડી-દેવાં	રકમ (₹)	મિલકત-લેણાં	રકમ (₹)
મૂડી ખતાં :		બિનચાલુ મિલકતો :	
ગંગા	30,000	કાયમી-મિલકતો :	
જમના	36,000	મકાન	24,000
ચાલુ ખતાં :		— ઘસારો	2400
ગંગા	7040	યંત્રો	30,000
જમના	23,460	— ઘસારો	3000
અનામતો :		રોકાણો :	
સામાન્ય અનામત	9600	રોકાણો	14,000
— રોકાણો માંડી વાળ્યા	2000	— માંડી વાળેલ	2000
બિનચાલુ દેવાં :			12,000
બેન્ક લોન	13,500	ચાલુ મિલકતો :	
ઉછીની લીધેલી લોન	4000	આખરસ્ટોક	28,600
ચાલુ દેવાં :		દેવાદારો	67,000
દેવીહૂંડીઓ	1800	— ઘાલખાધ અનામત (હવાલા)	3000
લેણાદારો	36,000		64,000
+ નહિ નોંધેલ ખરીદી	4000	— દેવાદારો પર વટાવ	
ચૂકુવવાનો બાકી ઓફિસ ખર્ચ	200	અનામત (હવાલા)	3200
			60,800
		હાથ પર રોકડ	3400
		બેન્ક સિલક	5600
		મળવાનું બાકી કમિશન	2000
		લેણીહૂંડી	2000
		કર્મચારીને આપેલ લોન	600
	1,63,600		1,63,600

ઉદાહરણ 5 : શિવ અને શંકર સરખે હિસ્સે નફો-નુકસાન વહેંચતા એક પેઢીના ભાગીદારો છે. તા. 31-3-2017ના રોજના નીચે આપેલા કાચા સરવૈયા અને હવાલા પરથી પેઢીના વાર્ષિક હિસાબો તૈયાર કરો.

શિવ અને શંકરની ભાગીદારી પેઢીનું તા. 31-3-17ના રોજનું કાચું સરવૈયું

ખાતાનું નામ	ઉધાર (₹)	જમા (₹)
મૂડી અને ઉપાડ :		
શિવ	10,000	1,00,000
શંકર	20,000	1,20,000
શરૂઆતનો સ્ટોક	60,000	
ખરીદી અને વેચાણ	61,000	80,000
આવકમાલ ગાડાભાડું	20,000	
તોલાઈ	1000	
પ્રોવિડન્ટ ફંડ અને પ્રોવિડન્ટ ફંડમાં ફાળો	1000	4000
ડેડ સ્ટોક	22,000	
પગાર-મજૂરી	12,000	
શિવની લોન (તા. 1-7-2016થી)		20,000
મહાજન લાગો	2000	
ફેક્ટરીનું મકાન	1,00,000	
ફેક્ટરીના મકાન પર ઘસારો	10,000	
વીમા-પ્રીમિયમ	1200	
અગાઉથી ચૂકવેલ વીમા-પ્રીમિયમ	600	
ડેમરેજ	200	
રોકડ અને બેન્ક	6000	18,000
ધૂંધીઓ	30,000	14,000
ગ્રાહકો અને વેપારીઓ	20,000	16,000
બ્યાસાયવેરો	1000	
ચૂકવવાનો બાકી પગાર		1400
ધાલખાધ અને ધાલખાધ અનામત	1400	6000
કુલ સરવાળો	3,79,400	3,79,400

હવાલાઓ : (1) આખરસ્ટોકની કિંમત ₹ 40,000 છે, પરંતુ તેની બજારકિંમત 20 % ઓછી છે. (2) ₹ 1000નો માલ મળ્યો હતો, પરંતુ ખરીદીનું ભરતિયું ખરીદનોંધમાં લખવાનું રહી ગયું છે. (3) ભાગીદારોને મૂડી પર 10 % અને ઉપાડ પર 5 % વ્યાજ વસૂલ કરવાનું છે. (4) ધાલખાધ અનામત ₹ 3000ની જોગવાઈ કરો તથા દેવાદાર પર વટાવ અનામત 10 % લેખે રાખવાનું છે. (5) શિવે ₹ 1000નો માલ અને શંકરે ₹ 2000નો માલ અંગત વપરાશ માટે લીધો હતો, જેની નોંધ ચોપડે ઉધાર વેચાણ તરીકે વેચાણનોંધમાં થઈ છે. (6) ભાગીદારી કરારનામાની જોગવાઈ પ્રમાણે નુકસાન હોય તોપણ મૂડી પર વ્યાજ ચૂકવવાનું છે.

શિવ અને શંકરની ભાગીદારી પેઢીનું તા. 31-3-2017ના રોજ પૂરા થતાં વર્ષનું વેપાર ખાતું

ઉધાર

જમા

વિગત	રકમ (₹)	વિગત	રકમ (₹)
શરૂઆતનો સ્ટોક	60,000	વેચાણ	80,000
ખરીદી	61,000	- ભૂલથી નોંધેલ ઉપાડ માલ નોંધ	3000
+ નહિ નોંધેલ	1000	આખરસ્ટોક	32,000
	62,000	કાચી ખોટ (ન.નુ. ખાતે લઈ ગયા)	43,200
- ઉપાડથી ગયેલ માલ	3000		
(1000 + 2000)			
ફેક્ટરીના મકાન પર ઘસારો	10,000		
આવકમાલ ગાડાભાડું	20,000		
તોલાઈ	1000		
મહાજન લાગો	2000		
ટેમરેજ	200		
	1,52,200		1,52,200

શિવ અને શંકરની ભાગીદારી પેઢીનું તા. 31-3-17ના રોજ પૂરા થતાં વર્ષનું નફા-નુકસાન ખાતું

ઉધાર

જમા

વિગત	રકમ (₹)	વિગત	રકમ (₹)
કાચી ખોટ (વેપાર ખાતેથી લાવ્યા)	43,200	ધાલખાધ અનામત (સામેથી લાવ્યા)	1600
વહીવટી ખર્ચ્યા :		ચોખ્ખી ખોટ (નફા-નુકસાન ફાળવણી	
પગાર-મજૂરી	12,000	ખાતે લઈ ગયા)	59,100
વ્યવસાયવેરો	1000		
વીમા-પ્રીમિયમ	1200		
પ્રોવિન્ટ ફડમાં ફાળો	1000		
વેચાણ-વિતરણ ખર્ચ્યા :			
વટાવ અનામત	1400		
નાણાંકિય ખર્ચ્યા :			
શિવની લોન પર વ્યાજ	900		
(6 ટકા લેખે 9 માસનું)			
અન્ય ખર્ચ્યા-નુકસાન :			
ધાલખાધ (કા.સ.)	1400		
+ ધાલખાધ અના. (હવાલા)	3000		
	4400		
- ધાલખાધ અના. (કા.સ.)	6000		
સામે લઈ ગયા	-1600		
	60,700		60,700

ઉધાર શિવ અને શંકરની ભાગીદારી પેઢીનું તા. 31-3-17ના રોજ પૂરા થતાં વર્ષનું નફા-નુકસાન ફાળવણી ખાતું જમા

વિગત	રકમ (₹)	વિગત	રકમ (₹)
નફા-નુકસાન ખાતે (ચોખ્ખી ખોટ)	59,100	ભાગીદારોનાં મૂડી ખાતે (ઉપાડ પર વ્યાજ) :	
ભાગીદારોનાં મૂડી ખાતે (મૂડી પર વ્યાજ) :		શિવ 500	
શિવ 10,000		શંકર 1000	1500
શંકર 12,000	22,000	મૂડી ખાતે લઈ ગયા (વહેંચણીપાત્ર ખોટ) :	
		શિવ 39,800	
		શંકર 39,800	79,600
	81,100		81,100

શિવ અને શંકરની ભાગીદારી પેઢીનું તા. 31-3-17ના રોજનું પાકું સરવૈયું

મૂડી-દેવાં	રકમ (₹)	મિલકત-લેણાં	રકમ (₹)
મૂડી ખાતાં :		બિનચાલુ મિલકતો :	
શિવ 1,00,000		કાયમી મિલકતો :	
+ મૂડી પર વ્યાજ 10,000	1,10,000	ફેક્ટરીનું મકાન	1,00,000
- ખોટ 39,800	70,200	ચાલુ મિલકતો :	
- ઉપાડ 10,000		ગ્રાહકો 20,000	
+ માલ ઉપાડ 1000	11,500	- ભૂલથી નોંધેલ વેચાણ 3000	
+ ઉપાડ પર વ્યાજ 500	58,700	17,000	
શંકર 1,20,000		- ઘાલખાધ અનામત (હવાલા) 3000	
+ મૂડી પર વ્યાજ 12,000	1,32,000	14,000	
- ખોટ 39,800	92,200	- દેવાદારો પર વટાવ	
- ઉપાડ 20,000		અનામત (હવાલા) 1400	12,600
+ માલ ઉપાડ 2000	69,200	લેણીહૂંડી 30,000	
+ ઉપાડ પર વ્યાજ 1000	23,000	રોકડ સિલક 6000	
બિનચાલુ દેવાં : શિવની લોન 20,000		ટેડ સ્ટોક 22,000	
ચાલુ દેવાં :		આખરસ્ટોક 32,000	
પ્રોવિન્ટ ફંડ 4000		અગાઉથી ચૂકવેલ વીમા-પ્રીમિયમ 600	
ચૂકવવાનો બાકી પગાર 1400			
શિવની લોનનું બાકી વ્યાજ 900			
બેન્ક ઓવરરાફટ 18,000			
વેપારીઓ 16,000			
+ નહિ નોંધેલ ખરીદી 1000	17,000		
દેવીહૂંડી 14,000			
	2,03,200		2,03,200

ઉદાહરણ 6 : ગોવિંદ અને ગોપાલ તા. 1-4-2016ના રોજ ભાગીદારી પેઢી શરૂ કરે છે. ભાગીદારોને મૂડી પર 5 % વ્યાજ આપવાનું છે અને ગોપાલને કમિશન આપ્યા બાદ વધતી નફાના 10 % લેખે કમિશન આપવાનું છે. ભાગીદારો નફા-નુકસાન અનુક્રમે 3:2ના પ્રમાણમાં વહેંચે છે. બિનઅનુભવી હિસાબનીશે તૈયાર કરેલા નીચેના વેપાર અને નફા-નુકસાન ખાતાંમાં ઘણી ભૂલો છે. તમને આપેલા વેપાર ખાતું અને નફા-નુકસાન ખાતું, મિલકતો અને દેવાંની યાદી તથા અન્ય માહિતી પરથી સુધારેલા વાર્ષિક હિસાબો તૈયાર કરો.

તા. 31-3-17ના રોજ પૂરા થતાં વર્ષનું વેપાર ખાતું અને નક્શા-નુકસાન ખાતું

તા. 31-3-2017ના રોજની ભિલકતો અને દેવાંની સ્થિતિ નીચે મુજબ છે :

મિલકતો : સ્ટોક ₹ 50,000, દેવાદારો ₹ 1,00,000, ફર્નિચર ₹ 20,000, મકાન ₹ 50,000, હાથ ૫૨ રોકડ ₹ 6000, બેન્કસિલક ₹ 24,000

દેવાં : લેણદારો ₹ 40,000. દેવિહુંડીઓ ₹ 14,000. ગોવિંદની મરી ₹ 1,00,000. ગોપાલની મરી ₹ 30,000.

હવાલા : (1) ધારખાદ $\₹ 2800$ માંડી વાળો. (2) દેવાદારો પર 2% લેખે વટાવ અનામતની જોગવાઈ કરો.
 (3) $\₹ 7200$ ધારખાદ અનામત રાખો. (4) ફર્નિયર અને મકાન પર 5% લેખે ધસારો ગણો.

જવાબ : ગોવિંદ અને ગોપાલની પેઢીનાં તા. 31-3-2017ના રોજ પરા થતાં વર્ષનાં સધારેલાં વેપાર ખાતું

୧୪

۱۰۷

વિગત	રકમ (₹)	વિગત	રકમ (₹)
ખરીદી	2,48,600	વેચાણ	3,32,400
- માલપરત	600	- માલપરત	2400
મજૂરી	2,48,000	આખરનો સ્ટોક	3,30,000
આવકમાલ ગાડાભાડું	11,200		50,000
નફા-નુકસાન ખાતે (કાચો નફો)	8000		
	1,12,800		
	3,80,000		3,80,000

ઉધાર ગોવિંદ અને ગોપાલની પેઢીનું તા. 31-3-17ના રોજ પૂરા થતાં વર્ષનું નફા-નુકસાન ખાતું જમા

વિગત	રકમ (₹)	વિગત	રકમ (₹)
વહીવટી ખર્ચો :		કાચો નફો (વેપાર ખાતેથી લાવ્યા)	1,12,800
પગાર	18,000	મળેલ વ્યાજ	600
ભાડું	12,000	મળેલ વટાવ	800
ટપાલ ખર્ચ	600		
પરચૂરણ ખર્ચ	1200		
ટેલીફોન ખર્ચ	1600		
વેચાણ-વિતરણ ખર્ચો :			
જાવકમાલ ગાડાભાડું	4000		
દેવાદારો પર વટાવ અનામત	1800		
અન્ય ખર્ચો-નુકસાન :			
ઘાલખાંડ (હવાલા)	2800		
+ ઘાલખાંડ અના. (હવાલા)	7200	10,000	
ઘસારો :			
ફર્નિચર	1000		
+ મકાન	2500	3500	
નફા-નુકસાન ફાળવણી ખાતે (ચોખ્ખો નફો)	61,500		
		1,14,200	1,14,200

ગોવિંદ અને ગોપાલની પેઢીનું તા. 31-3-17ના રોજ પૂરા થતાં વર્ષનું નફા-નુકસાન ફાળવણી ખાતું

વિગત	રકમ (₹)	વિગત	રકમ (₹)
મૂડી પર વ્યાજ :		નફા-નુકસાન ખાતેથી લાવ્યા (ચોખ્ખો નફો)	61,500
ગોવિંદ	5000		
ગોપાલ	1500	6500	
ગોપાલનું કમિશન 10 ટકા		5000	
મૂડી ખાતે (વહેંચણીપાત્ર નફો)			
ગોવિંદ	30,000		
ગોપાલ	20,000	50,000	
		61,500	61,500

ભાગીદારોનાં મૂડી ખાતાં

તારીખ	વિગત	ગોવિંદ (₹)	ગોપાલ (₹)	તારીખ	વિગત	ગોવિંદ (₹)	ગોપાલ (₹)
31-3-17	ઉપાડ ખાતે	6000	4800	1-4-16	બાકી આગળ લાવ્યા	1,00,000	30,000
31-3-17	બાકી આગળ લઈ ગયા	1,29,000	51,700	31-3-17	મૂડી પર વ્યાજ ખાતે	5000	1500
				31-3-17	કમિશન ખાતે	—	5000
				31-3-17	ન.નુ. ફાળવણી ખાતે	30,000	20,000
		1,35,000	56,500			1,35,000	56,500

ગોવિંદ અને ગોપાલની પેઢીનું તા. 31-3-17ના રોજનું પાકું સરવૈયું

મૂડી-દેવાં	રકમ (₹)	મિલકત-દેણાં	રકમ (₹)
મૂડી :		બિનચાલુ મિલકતો :	
ગોવિંદ	1,29,000	કાયમી મિલકતો :	
ગોપાલ	51,700	ફર્નિચર	20,000
બિનચાલુ દેવાં :	—	— ઘસારો	1000
ચાલુ દેવાં :		મકાન	50,000
લેણદારો	40,000	— ઘસારો	2500
દેવીહૂંડીઓ	14,000	ચાલુ મિલકતો :	
		દેવાદારો	1,00,000
		— ઘાલખાધ (હવાલા)	2800
			97,200
		— ઘાલખાધ અના. (હવાલા)	7200
			90,000
		— દેવાદારો પર વટાવ અના.	1800
		હાથ પર રોકડ	6000
		બેન્કસિલક	24,000
		આખરરટોક	50,000
			2,34,700

ઉદાહરણ 7 : પારેખ અને મહેતાની ભાગીદારી પેઢીના તા. 31-3-2017ના રોજના નીચે આપેલા કાચું સરવૈયા અને હવાલા પરથી વાર્ષિક છિસાબો તૈયાર કરો.

પારેખ અને મહેતાનીની ભાગીદારી પેઢીનું તા. 31-3-17ના રોજનું કાચું સરવૈયું

ઉધાર બાકી	રકમ (₹)	જમા બાકી	રકમ (₹)
શરૂઆતનો સ્ટોક	30,000	મૂડી :	
ખરીદી	4,00,000	પારેખ	50,000
દેવાદારો	1,50,000	મહેતા	50,000
રોકડ અને બેન્ક	12,000	લેણદારો	50,000
ભાડું-કરવેરા	3000	વેચાણ	6,00,000
વીમા-પ્રીમિયમ	9000		
પગાર	42,000		
આવકમાલ ગાડાભાડું	18,000		
જાવકમાલ ગાડાભાડું	21,000		
વસૂલાતપાત્ર દાવા	5000		
જાહેરાત ઉપલક ખાતે	9000		
ફર્નિચર અને ફિટિંસ (પ.ક્ર. ₹ 30,000)	23,000		
ઓફિસ-સાધનો (પ.ક્ર. ₹ 15,000)	10,000		
ટેન્ડર ડિપોઝિટ (તા. 1-10-16થી)	6000		
લેણીહૂંડીઓ	6000		
ઘાલખાધ	4000		
વીજળી ખર્ચ	2000		
	7,50,000		7,50,000

હવાલાઓ : (1) આખરનો સ્ટોક ₹ 1,05,000નો હતો. (2) ₹ 15,000ની ખરીદી અંગેનું બિલ લેણદારો પાસેથી મળ્યું હતું, જે લખવાનું રહી ગયું છે. (3) વસૂલાતને પાત્ર દાવા સંબંધી વીમા કંપની પાસે ₹ 2000માં પતાવટ થઈ છે. (4) જહેરાત ઉપલકમાંથી ચાલુ વર્ષના જહેરાત ખર્ચ પેટે 50 % રકમ માંડી વાળો. (5) ફર્નિચર અને ફિટિંગ્સ તથા ઓફિસ સાધનો પર 5 % લેખે સીધી લીટીની પદ્ધતિથી ઘસારો ગણો. (6) ₹ 1000 વીમા-પ્રીમિયમના અગાઉથી ભરેલા છે. (7) ટેન્ડર રિપોર્ટ પર 12 %ના દરે વ્યાજ મળવાનું બાકી છે. (8) ગ્રાહક પાસેથી મળેલી ₹ 2000ની લેણીઠૂંડી તા. 30-3-2017ના રોજ નકારાઈ, જે અગાઉ બેન્કમાં વટાવવામાં આવી હતી. (9) દેવાદારો પર 2 % લેખે ઘાલખાધ અનામતની જોગવાઈ કરો.

જવાબ : પારેખ અને મહેતાની પેઢીનું તા. 31-3-2017ના રોજ પૂરા થતાં વર્ષનું વેપાર ખાતું

ઉધાર

જમા

વિગત	રકમ (₹)	વિગત	રકમ (₹)
શરૂઆતનો સ્ટોક	30,000	વેચાણ	6,00,000
ખરીદી	4,00,000	આખરસ્ટોક	1,05,000
+ નહિ નોંધેલ	15,000		
આવકમાલ ગાડાભાડું	18,000		
નફા-નુકસાન ખાતે (કાચો નફો)	2,42,000		
	7,05,000		7,05,000

ઉધાર પારેખ અને મહેતાની પેઢીનું તા. 31-3-17ના રોજ પૂરા થતાં વર્ષનું નફા-નુકસાન ખાતું

જમા

વિગત	રકમ (₹)	વિગત	રકમ (₹)
વહીવટી ખર્ચો :			
વીમા-પ્રીમિયમ	9000	વેપાર ખાતે (કાચો નફો)	2,42,000
- અગાઉથી ભરેલ	1000	ટેન્ડર રિપોર્ટનું વ્યાજ	360
પગાર	42,000		
વીજળી ખર્ચ	2000		
ભાડું અને કરવેરા	3000		
વેચાણ-વિતરણના ખર્ચો :			
જાવકમાલ ગાડાભાડું	21,000		
જહેરાત ઉપલક ખર્ચના 50 % માંડી વાળ્યા	4500		
અન્ય ખર્ચો-નુકસાન :			
વસૂલાતપાત્ર દાવાથી થયેલ નુકસાન	3000		
ઘસારો :			
ફર્નિચર અને ફિટિંગ્સ	1500		
+ ઓફિસ સાધનો	750	2250	
ઘાલખાધ (કા.સ.)	4000		
+ ઘાલખાધ અનામત (હવાલા)	3040	7040	
મૂડી ખાતે : (વહેંચણીપાત્ર નફો)			
પારેખ	74,785		
મહેતા	74,785	1,49,570	
	2,42,360		2,42,360

નોંધ : મૂડી પર વ્યાજ, ઉપાડ પર વ્યાજ અને ભાગીદારોના અન્ય વ્યક્તિગત (અંગત) વ્યવહારો આપેલા નથી તેથી નફો-નુકસાન ફાળવણી ખાતું તૈયાર કરેલ નથી.

પારેખ અને મહેતાની પેઢીનું તા. 31-3-17ના રોજનું પાકું સરવૈયું

મૂડી-દેવાં	રકમ (₹)	મિલકત-લેણાં	રકમ (₹)
મૂડી ખાતાં :		કાયમી મિલકતો :	
પારેખ	50,000	ફર્નિચર અને ફિટિંગ્સ	23,000
+ વહેંચણીપાત્ર નફો	74,785	- ઘસારો	1500
મહેતા	50,000	ઓફિસ સાધનો	10,000
+ વહેંચણીપાત્ર નફો	74,785	- ઘસારો	750
ચાલુ દેવાં :		ચાલુ મિલકતો :	
લેણાદારો	50,000	દેવાદારો	1,50,000
+ નહિ નોંધેલ ખરીદી	15,000	+ નકારાયેલી હૂંડી	2000
	65,000		1,52,000
		- ઘાલ.અના. 2 %	3040
		ટેન્ડર ડિપોઝિટ	6000
		જહેરાત ઉપલક ખાતે	9000
		- 50 % માંડી વાળ્યા	4500
		લેણીહૂંડીઓ	6000
		આખરસ્ટોક	1,05,000
		રોકડ બેન્ક	12,000
		+ વીમા કંપની પાસેથી મળેલ	2000
			14,000
		- નકારાયેલી હૂંડી	2000
		અગાઉથી ચૂકવેલ વીમા-પ્રીમિયમ	1000
		ટેન્ડર ડિપોઝિટનું મળવાનું બાકી વ્યાજ	360
	3,14,570		3,14,570

નોંધ : (1) ફર્નિચર અને ફિટિંગ્સ તથા ઓફિસ-સાધનોની પડતરકિમત પર સીધી લીટીની પદ્ધતિ મુજબ ઘસારો ગણેલ છે. (2) ટેન્ડર ડિપોઝિટ પર 12 % લેખે 6 માસનું વ્યાજ ગણેલ છે.

ઉદાહરણ 8 : રાધા અને મીરા 3:2ના પ્રમાણમાં નફો-નુકસાન વહેંચતા ભાગીદારો છે. તા. 31-3-2017ના રોજનું કાચું સરવૈયું આ પ્રમાણે છે :

રાધા અને મીરાની ભાગીદારી પેઢીનું તા. 31-3-17ના રોજનું કાચું સરવૈયું

વિગત	ઉધાર બાકીઓ (₹)	જમા બાકીઓ (₹)
મૂડી ખાતાં :		
રાધા	—	20,000
મીરા	—	10,000
ચાલુ ખાતાં :		
રાધા	5000	—
મીરા	—	1000
ખરીદી અને વેચાણ	15,000	32,000
લેણું અને દેવું	16,000	9800
મોટરકાર	12,000	—
માલપરત	1000	500
પરચૂરણ ખર્ચ	800	—
પ્રોવિન્ટ ફંડ અને ફંડમાં ફાળો	200	4000
બેન્ક અને રોકડ	2500	19,847
શરૂઆતનો સ્ટોક	9000	—
બેન્ક વ્યાજ	142	—
મકાન	12,950	—
સ્ટેશનરીનો સ્ટોક (1-4-16)	200	—
સ્ટેશનરીની ખરીદી	1000	—
ઘાલખાધ પરત	—	700
પસ્તીનું વેચાણ	—	1000
વ્યવસાયવેરો	800	—
પેટન્ટ	4000	—
ડ્રેફમાર્ક	5000	—
આવકમાલ ગાડાભાડું	200	—
વટાવ	125	325
યંત્રો (ઓફિસના)	8325	—
યંત્રો પર ઘસારો (ઓફિસના)	675	—
મોટરકાર પર ઘસારો	2000	—
નૂર	350	—
વટાવ અનામત	—	250
ઘાલખાધ અનામત	—	1000
પ્રોવિન્ટ ફંડના રોકાણો	4000	—
પ્રોવિન્ટ ફંડના રોકાણોનું વ્યાજ	—	240
કનૈયાની 9 %ની લોન (1-6-16)	—	7000
લોન પર વ્યાજ	315	—
વીમા-પ્રીમિયમ (જેમાંથી ₹ 400નું પ્રીમિયમ તા. 30-6-17ના રોજ પૂરા થતાં વર્ષનું છે.)		
રોજ પૂરા થતાં વર્ષનું છે.)	600	—
પગાર અને મજૂરી	3730	—
ફર્નિચર	1500	—
ડેડસ્ટોક	150	—
ટેમરેજ	100	—
કુલ સરવાળો	1,07,662	1,07,662

હવાલા : (1) આખરમાલના સ્ટોકની કિંમત ₹ 15,000 છે. જેમાં 10 % માલની અને 15 % માલની બજારકિંમત, પડતરકિંમત કરતાં અનુકૂળ 12 % અને 20 % ઓછી છે. (2) તા. 31-3-17ના રોજ સ્ટેશનરીનો સ્ટોક ₹ 500નો હતો. (3) તા. 1-10-2016ના રોજ ₹ 600ની કિંમતનું ફર્નિચર ₹ 400ની કિંમતે ડિશનને ઉધાર વેચ્યું હતું. આની નોંધ માલના વેચાણ તરીકે વેચાણનોંધમાં થઈ છે. (4) યંત્રો પર ઘસારાનો દર વધારીને 10 % જેટલો કરો. (5) ફર્નિચર પર 5 % લેખે ઘસારાની જોગવાઈ કરો. (6) દેવાદારોમાંથી ₹ 600 ઘાલખાધ માંડી વાળો અને 5 % ઘાલખાધ અનામતની જોગવાઈ કરો. (7) દેવાદારો પર 2 % લેખે વટાવ અનામતની જોગવાઈ કરો. (8) તા. 1-1-17ના રોજ ભીરાએ ₹ 3000નો માલ અંગત વપરાશ માટે લીધો હતો, જેની નોંધ ઉધાર વેચાણ તરીકે થઈ છે. (9) ભાગીદારોની મૂડી પર વાર્ષિક 10 % લેખે વ્યાજ ગણવાનું છે. (10) રાધાને ધંધામાં સક્રિય કામ કરવા બદલ વાર્ષિક ₹ 2000 પગાર આપવાનો છે. તા. 31-3-2017ના રોજ પૂરા થતાં વર્ષનું વેપાર ખાતું

જવાબ : રાધા અને મીરાની ભાગીદારી પેઢીનું તા. 31-3-2017ના રોજ પૂરા થતાં વર્ષનું વેપાર ખાતું

ઉધાર

જમા

વિગત	રકમ (₹)	વિગત	રકમ (₹)
શરૂઆતનો સ્ટોક	9000	વેચાણ	32,000
ખરીદી	15,000	- વેચાણપરત	1000
- ખરીદપરત	500		31,000
	14,500	- ફર્નિચર વેચાણ (ડિશન)	400
- ઉપાડથી ગયેલ માલ (ભીરા)	3000		30,600
દેમરેજ	100	- ભૂલથી નોંધેલ ઉપાડ	3000
આવકમાલ ગાડાભાડું	200	આખરસ્ટોક	27,600
નૂર	350		14,370
કાચો નફો (ન.નુ. ખાતે લઈ ગયા)	20,820		
	41,970		41,970

રાધા અને મીરાની ભાગીદારી પેઢીનું તા. 31-3-17ના રોજ પૂરા થતાં વર્ષનું નફા-નુકસાન ખાતું

ઉધાર

જમા

વિગત	રકમ (₹)	વિગત	રકમ (₹)
વહીવટી ખર્ચો :		કાચો નફો (વેપાર ખાતેથી લાવ્યા)	20,820
વીમા-પ્રીમિયમ	600	મળેલ વટાવ	325
- અગાઉથી ચૂકવેલ	100	ઘાલખાધ પરત	700
સ્ટેશનરી ખર્ચો :		પસ્તીનું વેચાણ	1000
શરૂઆતનો સ્ટોક	200		
+ ખરીદી	1000		
	1200		
- આખરસ્ટોક	500		
વ્યવસાયવેરો			
પગાર-મજૂરી	800		
પરચૂરણ ખર્ચો	3730		
પ્રોવિન્ટ ફંડમાં ફણો	800		
	200		

नाणाकीय खर्च :			
लोन पर व्याज (कनेया) :			
चूकवेल व्याज	315		
+ चूकववानुं बाकी	210	525	
बैंक व्याज		142	
वेचाण-वितरणना खर्च :			
वटाव (क.स.)	125		
+ वटाव अनामत (हवाला)	228		
	353		
- वटाव अनामत (क.स.)	250	103	
अन्य खर्च-नुकसान :			
घसारो :			
मोटरकार	2000		
+ धन्रो	675		
+ वधारो	225	900	2900
फर्निचर :			
वेचेल फर्निचर	15		
बाकी रकम पर फर्नि.नो घसारो	45	60	
फर्निचर वेचाण खोट		185	
घालभाध (हवाला)	600		
+ घालभाध अनामत (हवाला)	600		
	1200		
- घालभाध अनामत (क.स.)	1000	200	
न.नु. फाणवणी खाते (योज्यो नफो)		12,000	
	22,845		22,845

राधा अने भीरानी भागीदारी पेढीनुं ता. 31-3-17ना रोज पूरा थतां वर्षनुं नफा-नुकसान फाणवणी खातुं

उधार

जमा

विगत	रकम (₹)	विगत	रकम (₹)
मूडी पर व्याज खाते :			
राधा	2000		
भीरा	1000	3000	
राधानो पगार		2000	
भागीदारोनां चालु खाते :			
(वहेंचण्डीपात्र नफो) (3:2) :			
राधा	4200		
भीरा	2800	7000	
		12,000	
			12,000

ભાગીદારોનાં ચાલુ ખાતાં							જમા
તારીખ	વિગત	રાધા (₹)	મીરા (₹)	તારીખ	વિગત	રાધા (₹)	મીરા (₹)
1-4-16	બાકી આગળ લાવ્યા	5000	—	1-4-16	બાકી આગળ લાવ્યા	—	1000
31-3-17	ઉપાડ ખાતે (માલ)	—	3000	31-3-17	મૂડી પર વ્યાજ ખાતે	2000	1000
31-3-17	બાકી આગળ લઈ ગયા	3200	1800	31-3-17	પગાર ખાતે	2000	—
				31-3-17	ન.નુ. ફાળવણી ખાતે (વહેંચણીપાત્ર નફો)	4200	2800
		8200	4800			8200	4800

રાધા અને મીરાની પેઢીનું તા. 31-3-17ના રોજનું પાકું સરવેયું

મૂડી-દેવાં	રકમ (₹)	મિલકત-લોણાં	રકમ (₹)
મૂડી ખાતાં :		બિનચાલુ મિલકતો :	
રાધા	20,000	કાયમી મિલકતો : દશ્ય મિલકતો :	
મીરા	10,000	ફર્નિચર	1500
ચાલુ ખાતાં :		— વેચાણ	600
રાધા	3200		900
મીરા	1800	— ઘસારો	45
બિનચાલુ દેવાં :		મોટરકાર	855
કનૈયાની લોન		મકાન	12,000
પ્રોવિન્ટ ફંડ	4000	યંત્રો	12,950
+ વ્યાજ	240	+ ઘસારો (કાચા સરવૈયાનો)	
ચાલુ દેવાં :		9000	
બેન્ક ઓવરફ્રાફ્ટ	19,847	— ઘસારો 10 % (હવાલાનો)	900
લેણદારો	9800	અદશ્ય મિલકતો :	
લોનનું વ્યાજ બાકી	210	પેટન્ટ	4000
		ટ્રેડમાર્ક	5000
		રોકાણો : પ્રોવિન્ટ ફંડના રોકાણો	4000
		ચાલુ મિલકતો :	
		ડિસ્ટોક	150
		માલનો આખરસ્ટોક	14,370
		સ્ટેશનરી સ્ટોક	500
		દેવાદારો	16,000
		— ફર્નિચર વેચાણ	400
			15,600
		— મીરાનો ઉપાડ ભૂલથી નોંધેલ	3000
			12,600
		— ઘાલખાધ (હવાલા)	600
			12,000
		— ઘાલખાધ અના. (હવાલા)	600
			11,400
		— વટાવ અનામત 2 %	228
		ફર્નિચર વેચાણના દેવાદારો (કિશન)	11,172
		અગાઉથી ચૂકવેલ વીમો	400
		રોકડ સિલક	100
			2500
			76,097
			76,097

હવાલાની સમજૂતી :

(1) આખર સ્ટોક :

₹ 15,000		
10 %	15 %	75 %
₹ 1500	₹ 2250	₹ 11,250
- 12 % 180	- 20 % 450	-
₹ 1320	₹ 1800	₹ 11,250 = ₹ 14,370

(2) ફર્નિચર પર ઘસારો અને વેચાણ :

કાચા સરવૈયા મુજબ બાકી	₹ 1500
- ફર્નિચર વેચાણ	₹ 600
ફર્નિચરની બાકી	₹ 900

વેચેલ ફર્નિચર પર ઘસારો અને નુકસાન :

વેચેલ ફર્નિચરની શરૂઆતની બાકી	₹ 600
- ઘસારો : 6 માસનો 5 % લેખે	<u>₹ 15</u>
	<u>₹ 585</u>

- વેચાણકિમત	₹ 400
ફર્નિચર વેચાણની ખોટ	<u>₹ 185</u>

(આ રકમ નફા-નુકસાન ખાતાની ઉધાર બાજુ દર્શાવાશે.)

ફર્નિચરની બાકી ₹ 900 × $\frac{5}{100}$	₹ 45 ઘસારો
+ વેચેલ ફર્નિચર પર ઘસારો	<u>₹ 15</u>

ન.નુ. ખાતાની ઉધાર બાજુ દર્શાવો	<u>₹ 60</u>
--------------------------------	-------------

જ્યારે પાકા સરવૈયામાં ફર્નિચરની બાકી રકમમાંથી ₹ 45 બાદ કરો.

(3) કનૈયાની લોન પર વ્યાજની ગણતરી :

7000 × $\frac{9}{100} × \frac{10}{12}$	₹ 525 કુલ વ્યાજ જેમાંથી
- ચૂકવેલ વ્યાજ	<u>₹ 315</u>
	<u>₹ 210</u> ચૂકવવાનું બાકી વ્યાજ

(4) યંત્રો પર ઘસારો :

કાચા સરવૈયા મુજબની બાકી	₹ 8325
+ ગણેલ ઘસારો	₹ 675
ઘસારો ગણ્યો પહેલાંની બાકી	₹ 9000
- 10 % લેખે ઘસારો	900
ઘસારા બાદની કિંમત	8100
ગણેલ ઘસારો	₹ 675
ગણવાનો બાકી	₹ 225
કુલ ઘસારો	<u>₹ 900</u>

આ રકમ ન.નુ. ખાતાની ઉધાર બાજુ અને પાકા સરવૈયામાં દર્શાવેલ છે.

ઘસારાનો દર = $\frac{675}{9000} × 100 = 7.5\%$
 ઘસારાનો નવો દર = 10 % ∴ 9000ના 10 %
 નવો ઘસારો = 900 10 %
 - જુનો ઘસારો = $\frac{675}{7.5} = 675$
 વસુલ કરવાનો બાકીનો ઘસારો = $\frac{675}{7.5} = 225$

(5) પાકા સરવૈયામાં મિલકત-લોણાં બાજુ ફર્નિચર વેચાણના દેવાદાર (કિશન) તરીકે દર્શાવેલ છે.

ઉદાહરણ 9 : માણી અને રાણી 6:4ના પ્રમાણમાં નફો-નુકસાન વહેંચતા ભાગીદારો છે. તા. 31-3-2017ના રોજના નીચે આપેલા કાચા સરવૈયા અને હવાલા પરથી ભાગીદારી પેઢીના વાર્ષિક ડિસાબો તૈયાર કરો.

માહી અને રાહીની ભાગીદારી પેઢીનું તા. 31-3-17ના રોજનું કાચું સરવૈયું

ઉધાર બાકીઓ	રકમ (₹)	જમા બાકીઓ	રકમ (₹)
ઉપાડ :		મૂડી ખાતાં :	
માહી	3000	માહી	20,000
રાહી	2000	રાહી	12,500
શરૂઆતનો સ્ટોક	1750	વેચાણ	2,00,000
ખરીદી	1,38,750	ખરીદપરત	1250
મુસાફરી ખર્ચ :		વટાવ અને કસર	
રાહી	3000	SBI શેરનું ડિવિડન્ડ	50
સેલ્સમેન	5250	બેન્ક ખાતે	3000
પગાર : હિસાબનીશ	2500	લેણદારો	1250
ઉધરાણી કાર્ડકુન	1250	મિત્ર પાસેથી ઉછીની લીધેલ રકમ	2500
દુકાનભાડું	900		
દેવાદારો	5000		
લારીભાડું (માલ)	7500		
જહેરાત ખર્ચ	10,000		
અગાઉથી ચૂકવેલ દુકાનભાડું (1-4-16)	75		
વટાવ અને કસર	4250		
ધર્માદા ખર્ચ	10,000		
આવકવેરો	12,500		
વ્યવસાય વેરો	125		
બેન્ક ઓવરફ્રાઇટનું વ્યાજ	6000		
બેન્ક કમિશન	250		
SBIના શેર	500		
સ્થિર મિલકત	1250		
સ્થિર મિલકતનો નિભાવ ખર્ચ	500		
રોકડ સિલક	450		
પાધડી	25,000		
	2,41,800		2,41,800

હવાલાઓ : (1) ભાગીદારોની મૂડી પર 12 % અને ઉપાડ પર 5 % લેખે વ્યાજ ગણવાનું છે. (2) માહીને વેચાણ પર 3 % લેખે કમિશન આપવાનું છે. (3) રાહીને દર મહિને ₹ 300 ધંધાના હેતુસર મુસાફરી ખર્ચ પેટે આપવાના છે. (4) મિત્ર પાસેથી ઉછીની લીધેલી રકમ પર ₹ 50 વ્યાજ ચૂકવવાનું બાકી છે. (5) દુકાનભાડું તા. 30-4-2017 સુધીના 12 માસનું છે. (6) સ્થિર મિલકત પર 20 % લેખે ઘસારો ગણો. (7) ₹ 250 ઉધરાણી વસૂલ થઈ શકે તેમ નથી તેવી શકા છે. (8) આખરમાલનો સ્ટોક ₹ 19,025 હતો.

જવાબ : માહી અને રાહીની ભાગીદારી પેઢીનું તા. 31-3-2017ના રોજ પૂરા થતાં વર્ષનું વેપાર ખાતું

ઉધાર

જમા

વિગત	રકમ (₹)	વિગત	રકમ (₹)
શરૂઆતનો સ્ટોક	1750	વેચાણ	2,00,000
ખરીદી	1,38,750	આખરસ્ટોક	19,025
- ખરીદપરત	1250		
માલનું લારીભાડું	7500		
નફા-નુકસાન ખાતે (કાચો નફો)	72,275		
	2,19,025		2,19,025

માહી અને રાહીની ભાગીદારી પેઢીનું તા. 31-3-17ના રોજ પૂરા થતાં વર્ષનું નફા-નુકસાન ખાતું

ઉધાર

જમા

વિગત	રકમ (₹)	વિગત	રકમ (₹)
વહીવટી ખર્ચો :		વેપાર ખાતે (કાચો નફો)	72,275
હિસાબનીશનો પગાર	2500	મળેલ વટાવ - કસર	1250
વ્યવસાય વેરો	125	SBI શેરનું ડિવિડન્ડ	50
દુકાનભાડું	900		
+ ગત વર્ષ અ.ચૂ.ભાડું (1-4-16)	75		
	975		
- ચાલુ વર્ષ અ.ચૂ.ભાડું (1-4-17)	75	900	
વેચાણ-વિતરણ ખર્ચો :			
ઉઘરાણી કારકુન પગાર	1250		
જાહેરાત ખર્ચ	10,000		
સેલ્સમેનનું મુસાફરી ખર્ચ	5250		
વટાવ-કસર	4250		
અન્ય ખર્ચો-નુકસાન :			
બેન્ક ઓવરરાફ્ટનું વ્યાજ	6000		
બેન્ક કમિશન	250		
સ્થિર મિલકતનો નિભાવ ખર્ચ	500		
મિત્ર પાસેથી ઉછીની લીધેલી રકમ પર વ્યાજ	50		
ધર્માદા ખર્ચ	10,000		
સ્થિર મિલકત ઘસારો	250		
ઘાલખાદ અનામત	250		
આવકવેરો	12,500		
નફા-નુકસાન ફાળવણી ખાતે (ચોખ્ખો નફો)	19,500		
	73,575		73,575

ઉધાર માહી અને રાહીની ભાગીદારી પેઢીનું તા. 31-3-17ના રોજ પૂરા થતાં વર્ષનું નફા-નુકસાન ફાળવણી ખાતું જમા

વિગત	રકમ (₹)	વિગત	રકમ (₹)
મૂડી પર વ્યાજ :		નફા-નુકસાન ખાતે (ચોખ્ખો નફો)	19,500
માહી	2400	ઉપાડ પર વ્યાજ :	
રાહી	1500	માહી	150
મુસાફરી ખર્ચ :		રાહી	100
રાહી	3000		250
+ ચૂકવવાનું બાકી	600		
કમિશન 3 % માહી			
ભાગીદારોનાં મૂડી ખાતે (વહેંચણીપાત્ર નફો) :			
માહી	3750		
રાહી	2500		
			19,750
			19,750

ઉધાર ભાગીદારોનાં મૂડી ખાતાં જમા

તારીખ	વિગત	માહી (₹)	રાહી (₹)	તારીખ	વિગત	માહી (₹)	રાહી (₹)
31-3-17	ઉપાડ ખાતે	3000	2000	1-4-16	બાકી આગળ લાવ્યા	20,000	12,500
31-3-17	ઉપાડ પર વ્યાજ	150	100	31-3-17	મૂડી પર વ્યાજ	2400	1500
31-3-17	બાકી આગળ લઈ ગયા	29,000	15,000	31-3-17	મુસાફરી ખર્ચ	—	600
				31-3-17	કમિશન	6000	—
				31-3-17	ન.નુ. ફાળવણી ખાતે વહેંચણીપાત્ર નફો	3750	2500
		32,150	17,100			32,150	17,100

માહી અને રાહીની ભાગીદારી પેઢીનું તા. 31-3-17ના રોજનું પાકું સરવૈયું

મૂડી-દેવાં	રકમ (₹)	મિલકત-લેણાં	રકમ (₹)
મૂડી ખાતાં :		બિનચાલુ મિલકતો :	
માહી	29,000	કાયમી મિલકતો :	
રાહી	15,000	દૃશ્ય મિલકતો :	
બિનચાલુ દેવાં :		સ્થિર મિલકત	1250
મિત્ર પાસેથી ઉધીની લીધેલી રકમ	2500	— ઘસારો	250
ચાલુ દેવાં :		અદૃશ્ય મિલકતો : પાંડી	25,000
બેન્ક ખાતે	3000	રોકાણો :	
લેણાદારો	1250	SBIના શેર	500
મિત્ર પાસેથી ઉધીની લીધેલી રકમનું		ચાલુ મિલકતો :	
બાકી વ્યાજ	50	આખરસ્ટોક	19,025
		દેવાદારો	5000
		— ઘાલખાધ અના. (હવાલા)	250
		રોકડ સિલક	4750
		અગાઉથી ચૂકવેલ ભાડું	450
			75
	50,800		50,800

નોંધ : (1) કાચા સરવૈયા મુજબ દુકાન ભાડાની બાકી	₹ 900
+ ગત વર્ષ અગાઉથી ચૂકવેલ ભાડું (1-4-16)	₹ 75
	<u>₹ 975</u>
- ચાલુ વર્ષ (30-4-17) અગાઉથી ચૂકવેલ ભાડું	₹ 75
[900 ÷ 12 = 75]	<u>₹ 900</u>

(2) પેઢીનો આવકવેરો ભાગીદારી પેઢીનો ખર્ચ છે, તેથી નફા-નુકસાન ખાતાંમાં ઉધાર બાજુ પર દર્શાવેલ છે.

ઉદાહરણ 10 : લાભ અને શુભની ભાગીદારી પેઢીનું તા. 31-3-17ના રોજનું નફા-નુકસાન ખાતું

ઉધાર

જમા

વિગત	રકમ (₹)	વિગત	રકમ (₹)
વેચેલ માલની પડતર	1,16,000	વેચાણ	1,96,000
ઓફિસ ખર્ચ	20,000	પરચૂરણ આવક	2000
વેચાણ ખર્ચ	16,000		
નાણાકીય ખર્ચ	4000		
પરચૂરણ ખર્ચ	4000		
ભાગીદારોના મૂડી ખાતે (ચોખ્ખો નફો)			
લાભ	22,800		
શુભ	15,200		
		38,000	
		1,98,000	1,98,000

લાભ અને શુભની ભાગીદારી પેઢીનું તા. 31-3-17ના રોજનું પાકું સરવૈયું

મૂડી-દેવાં	રકમ (₹)	મિલકત-દેણાં	રકમ (₹)
મૂડી :		બિનચાલુ મિલકતો :	
લાભ	40,000	દશ્ય મિલકતો :	
+ ચોખ્ખો નફો	22,800	સ્થિર મિલકતો	60,000
	62,800	રોકાણો	12,000
- ઉપાડ	12,000	ચાલુ મિલકતો (દેવાદારો સહિત)	28,000
શુભ	30,000		
+ ચોખ્ખો નફો	15,200		
	45,200		
- ઉપાડ	6000		
દેવાં	39,200		
ઉપલક ખાતું	8000		
	2000		
	1,00,000		1,00,000

વાર્ષિક હિસાબો તૈયાર કર્યા પછી માલૂમ પડ્યું કે, (1) મૂડી પર 5 % વ્યાજ ગણવાનું રહી ગયું છે. (2) સ્થિર-મિલકતો પર 10 % લેખે ઘસારો ગણવાનો છે. (3) ભાડું ₹ 200 અગાઉથી ચૂકવ્યું છે. (4) રોકાણો પર ₹ 400 વ્યાજ મળવાનું બાકી છે. (5) ઘાલખાં અનામત ₹ 600 રાખવાનું છે. (6) વેચાણ ખાતાંનો સરવાળો ₹ 2000 ઓછો ગણ્યો છે. (7) ખરીદી ₹ 800 નોંધવાની બાકી છે. ઉપરની વિગતો પરથી હવાલાનોંધો લખો અને સુધારેલા વાર્ષિક હિસાબો તૈયાર કરો.

હવાલાનોંધ

તારીખ	વિગત	આ.પા.	ઉધાર (₹)	જમા (₹)
(1)	મૂડી પર વ્યાજ ખાતે...૩ તે લાભના મૂડી ખાતે તે શુભના મૂડી ખાતે (બા.જે. : ભાગીદારોની મૂડી પર 5 % લેખે વ્યાજ ગણ્યું તેના.)		3500	2000 1500
(2)	ઘસારા ખાતે...૩ તે સ્થિર મિલકતો ખાતે (બા.જે. : સ્થિર મિલકતો પર 10 % લેખે ઘસારો ગણ્યો તેના.)		6000	6000
(3)	અગાઉથી ચૂકવેલ ભાડા ખાતે...૩ તે ભાડા ખાતે (બા.જે. : અગાઉથી ચૂકવેલ ભાડાનો હવાલો તેના.)		200	200
(4)	રોકાણો પર બાકી વ્યાજ ખાતે...૩ તે રોકાણો પર વ્યાજ ખાતે (બા.જે. : રોકાણો પર બાકી વ્યાજનો હવાલો તેના.)		400	400
(5)	નફા-નુકસાન ખાતે...૩ તે ધાલખાધ અનામત ખાતે (બા.જે. : ધાલખાધ અનામતની જોગવાઈ કરી તેના.)		600	600
(6)	ઉપલક ખાતે...૩ તે વેચાણ ખાતે (બા.જે. : વેચાણ ખાતાંનો સરવાળો ઓછો ગણ્યો તેના.)		2000	2000
(7)	ખરીદ ખાતે...૩ તે લેણદાર ખાતે (બા.જે. : ખરીદી નોંધવાની બાકીનો હવાલો આપ્યો તેના.)		800	800
	કુલ સરવાળો		13,500	13,500

લાભ અને શુભની ભાગીદારી પેઢીનું તા. 31-3-17ના રોજ પૂરા થતાં વર્ષનું વેપાર ખાતું

ઉધાર	જમા		
વિગત	રકમ (₹)	વિગત	રકમ (₹)
વેચેલ માલની પડતર 1,16,000		વેચાણ 1,96,000	
+ નછિ નોંધેલ ખરીદી 800	1,16,800	+ ભૂલસુધારણા ઉપલક ખાતેથી 2000	1,98,000
નફા-નુકસાન ખાતે (કાચો નફો)	81,200		
			1,98,000

લાભ અને શુભની પેઢીનું તા. 31-3-17ના રોજ પૂરા થતાં વર્ષનું સુધારેલું નફા-નુકસાન ખાતું

ઉધાર

જમા

વિગત	રકમ (₹)	વિગત	રકમ (₹)
ઓફિસ ખર્ચ	20,000	વેપાર ખાતે (કાચો નફો)	81,200
- અગાઉથી ચૂકવેલ ભાડું	200	પરચૂરણ આવક	2000
વેચાળ ખર્ચ		રોકાણોનું બાકી વ્યાજ	400
નાણાકીય ખર્ચ	4000		
પરચૂરણ ખર્ચ	4000		
સ્થિર મિલકત પર ધસારો	6000		
ઘાલખાદ અનામત	600		
નફા-નુકસાન ફાળવણી ખાતે (ચોખ્ખો નફો)	33,200		
	83,600		83,600

લાભ અને શુભની પેઢીનું તા. 31-3-17ના રોજ પૂરા થતાં વર્ષનું સુધારેલું નફા-નુકસાન ફાળવણી ખાતું

ઉધાર

જમા

વિગત	રકમ (₹)	વિગત	રકમ (₹)
મૂડી પર વ્યાજ :			
લાભ	2000		
શુભ	1500	નફા-નુકસાન ખાતે (ચોખ્ખો નફો)	33,200
ભાગીદારોનાં મૂડી ખાતે (વહેંચણીપાત્ર નફો) :			
લાભ	17,820		
શુભ	11,880		
			33,200
	33,200		33,200

ભાગીદારોનાં મૂડી ખાતાં

ઉધાર

જમા

તારીખ	વિગત	લાભ (₹)	શુભ (₹)	તારીખ	વિગત	લાભ (₹)	શુભ (₹)
31-3-17	ઉપાડ ખાતે	12,000	6000	1-4-16	બાકી આગળ લાવ્યા	40,000	30,000
31-3-17	બાકી આગળ લઈ ગયા	47,820	37,380	31-3-17	મૂડી પર વ્યાજ	2000	1500
				31-3-17	ન.નુ. ફાળવણી ખાતે (વહેંચણીપાત્ર નફો)	17,820	11,880
		59,820	43,380			59,820	43,380

લાભ અને શુભની ભાગીદારી પેઢીનું તા. 31-3-17ના રોજનું પાકું સરવૈયું

મૂડી-દેવાં	રકમ (₹)	મિલકત-લેણાં	રકમ (₹)
મૂડી ખાતાં :		બિનચાલુ મિલકતો : દશ્ય મિલકતો :	
લાભ	47,820	સ્થિર મિલકતો :	60,000
શુભ	37,380	- ઘસારો 10 %	6000
		રોકાણો	54,000
દેવાં	8000	ચાલુ મિલકતો :	12,000
નહિ નોંધેલ ખરીદી	800	દેવાદારો	28,000
		- ઘાલખાંધ અનામત	600
		રોકાણોનું મળવાનું બાકી વ્યાજ	27,400
		અગાઉથી ચૂકવેલ ભાડું	400
			200
			94,000
	94,000		

નોંધ : (1) વેચાણ ખાતાનો સરવાળો ₹ 2000 ઓછો ગણ્યો છે, જેથી એક અસર વેચાણમાં ઉમેરો અને બીજી અસર ઉપલક ખાતે ઉધાર થવાથી પાકા સરવૈયામાં દર્શાવેલ ઉપલક ખાતાની જમા ₹ 2000 સામે સરભર થશે. પરિણામે નવા પાકા સરવૈયામાં ઉપલક ખાતાની બાકી દર્શાવાશે નહિ. (2) જૂના પાકા સરવૈયામાં ભાગીદારો વચ્ચે વહેંચાયેલો નફો અનુકૂમે ₹ 22,800 અને ₹ 15,200 છે તેથી કુલ નફો ₹ 38,000 થાય. જેના પરથી નફા-નુકસાનની વહેંચણીનું પ્રમાણ નીચે મુજબ મળશે :

$$\frac{22800}{38000} \times 100 = 60\%$$

$$\frac{15200}{38000} \times 100 = 40\%$$

$$\therefore 60:40$$

∴ 3:2 મળશે. આ પ્રમાણ મુજબ વહેંચણીપાત્ર નફાની ગણતરી કરેલ છે.

સુધારેલ વહેંચણીપાત્ર નફો ₹ 29,700

$$\text{લાભનો હિસ્સો} = 29,700 \times \frac{3}{5} \\ = 17,820$$

$$\text{શુભનો હિસ્સો} = 29,700 \times \frac{2}{5} \\ = 11,880 \text{ નફા-નુકસાન ફળવણી ખાતાનું દર્શાવેલ છે.}$$

સ્વાધ્યાય

1. દરેક પ્રશ્ન માટે યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરો :

- (1) ભારતમાં ભાગીદારી કાયદો ક્યા વર્ષથી અમલમાં આવ્યો છે ?

(અ) 1923	(બ) 1932
(ક) 1947	(દ) 1956
- (2) ભાગીદારી કરારમાં જોગવાઈ ન હોય, તો ભાગીદારો વચ્ચે નફો કે નુકસાન ક્યા પ્રમાણમાં વહેંચાય છે ?

(અ) મૂડીના પ્રમાણમાં	(બ) લાભના પ્રમાણમાં
(ક) ત્યાગના પ્રમાણમાં	(દ) સરખા પ્રમાણમાં
- (3) વેપાર ખાતાની જમા બાકી એટલે ..... .

(અ) કાચો નફો	(બ) ચોખ્યો નફો
(ક) કાચી ખોટ	(દ) ચોખ્યી ખોટ

- (4) માલપરત ઉધાર એટલે શું ?
 (અ) ખરીદી (બ) ખરીદમાલ પરત
 (ક) વેચાડા (દ) વેચાડામાલ પરત
- (5) માલપરત જમા એટલે શું ?
 (અ) ખરીદપરત (બ) વેચાડાપરત
 (ક) ખરીદી (દ) વેચાડા
- (6) બેન્ક ઓવરડ્રાફ્ટની કઈ બાકી હોય છે ?
 (અ) ઉધાર બાકી (બ) જમા બાકી
 (ક) ઉધાર અને જમા (દ) એક પણ નહિ
- (7) નફા-નુકસાન ખાતાંની જમા બાકી કાચા સરવૈયામાં આપેલ હોય તો ક્યાં દર્શાવાશે ?
 (અ) વેપાર ખાતે (બ) નફા-નુકસાન ખાતે
 (ક) નફા-નુકસાન ફાળવણી ખાતે (દ) મૂડી/ચાલુ ખાતે
- (8) નફા-નુકસાન ફાળવણી ખાતાંની ઉધાર બાજુ કઈ વિગત દર્શાવાય છે ?
 (અ) ઉપાડ પર વ્યાજ (બ) ચાલુ ખાતાંની ઉધાર બાકીનું વ્યાજ
 (ક) ચોખ્ખો નફો (દ) સામાન્ય અનામત ખાતે લઈ જવાની રકમ
- (9) સામાન્ય રીતે ચાલુ ખાતાંની કઈ બાકી હોય છે ?
 (અ) ઉધાર (બ) જમા
 (ક) ઉધાર કે જમા (દ) આપેલ પૈકી એક પણ નહિ
- (10) ધંધાની આર્થિક પરિસ્થિતિ ..... રૂ. કરે છે.
 (અ) કાચું સરવૈયું (બ) વેપાર ખાતું
 (ક) પાકું સરવૈયું (દ) નફા-નુકસાન ખાતું
2. ભાગીદારી પેઢીના વાર્ષિક હિસાબો તૈયાર કરવાના હેતુ કે ઉદ્દેશો જણાવો.
3. ભાગીદારી પેઢીના વાર્ષિક હિસાબો તૈયાર કરવાની પદ્ધતિ ટૂંકમાં સમજાવો.
4. દશ્ય અને અદશ્ય મિલકતોની યાદી લખો.
5. ભાગીદારી પેઢીના વાર્ષિક હિસાબો તૈયાર કરતી વખતે કાચા સરવૈયામાં આપેલી નીચેની બાકીઓ ક્યાં દર્શાવશો ?
 (1) ઘાલખાંડ પરત (2) ફેક્ટરીના મકાન પર ઘસારો (3) મજૂરી અને પગાર (4) પ્રોવિડન્ડ ફંડના રોકાણો
 (5) દેવીધૂંડી (6) ઉપાડથી ગયેલ માલ (7) માલપરત જમા (8) માલપરત ઉધાર (9) ભાગીદારે પેઢીને આપેલી લોન (10) પ્રોવિડન્ડ ફંડના રોકાણનું વ્યાજ
6. ભાગીદારી પેઢીના વાર્ષિક હિસાબો તૈયાર કરતી વખતે નીચેના હવાલાઓની અસરો ક્યાં દર્શાવશો ?
 (1) સ્ટેશનરીનો આખરસ્ટોક (2) નહિ નોંધેલ ઉધાર વેચાડા (3) ભાગીદારને ચોખ્ખા નફા પર ચૂકવવાનું કમિશન
 (4) ભાગીદારે અંગત વપરાશ માટે લીધેલ માલ (5) ભાગીદારના ચાલુ ખાતાંની ઉધાર બાકીનું વ્યાજ (6) ભાડાપટે રાખેલ મિલકતમાંથી અમુક રકમ માંડી વાળવામાં આવે (7) મળવાની બાકી આવક (8) અગાઉથી ચૂકવેલ ખર્ચ (9) દેવાદાર પર વટાવ અનામત

7. નીચે આપેલા હવાલાઓની હવાલાનોંધ લખો :

- (1) આભરસ્ટોકની કિમત ₹ 40,000 છે, પરંતુ તેની બજારકિમત 20 % ઓછી છે.
- (2) ₹ 1000 પગારના ચૂકવવાના બાકી છે.
- (3) મહેન્દ્રએ પેઢીને આપેલી ₹ 25,000ની લોન પર 10 % લેખે 6 માસનું વ્યાજ ચૂકવવાનું બાકી છે.
- (4) ₹ 500નું વ્યાજ અગાઉથી મળેલ છે.
- (5) ₹ 5,00,000ના મકાન પર 8 % લેખે 8 માસનો ઘસારો ગણો.
- (6) હિસાબી વર્ષના અંતે ધંધામાં સ્ટેશનરીનો સ્ટોક ₹ 250નો છે.
- (7) હિસાબી વર્ષના અંતે ધંધામાં ₹ 50,000ના દેવાદારો છે, જેમાંથી ₹ 4500 ઘાલખાધના માંડી વાળો અને દેવાદારો પર 10 % ઘાલખાધ અનામતની જોગવાઈ કરો.
- (8) એક ભાગીદાર ₹ 5000નો માલ ધંધામાંથી અંગત વપરાશ માટે લઈ ગયા જેની નોંધ બાકી છે.
- (9) ₹ 3000નો માલ આગથી બળી ગયો. વીમા કંપનીએ 80 % રકમનો દાનો મંજૂર કરેલ છે.

8. બ્રહ્મા અને વિષ્ણુ 3:2ના પ્રમાણમાં નફો-નુકસાન વહેંચી લેતા એક પેઢીના ભાગીદારો છે. તા. 31-3-2017ના રોજનું કાચું સરવૈયું અને હવાલા પરથી પેઢીના વાર્ષિક હિસાબો તૈયાર કરો.

બ્રહ્મા અને વિષ્ણુની ભાગીદારી પેઢીનું તા. 31-3-2017ના રોજનું કાચું સરવૈયું

ઉધાર બાકી	રકમ (₹)	જમા બાકી	રકમ (₹)
ઉપાડ : બ્રહ્મા	5000	મૂડી ખાતાં : બ્રહ્મા	55,000
વિષ્ણુ	5000	વિષ્ણુ	45,000
ભાડાપણાનું મકાન (તા. 1-4-16થી 10 વર્ષ માટે)	60,000	બ્રહ્માની લોન (તા. 1-7-2016થી)	50,000
મશીનરી (ઓફિસ)	50,000	મળેલ વટાવ	400
આપેલ વટાવ	350	કમિશન	2500
દેવાદારો	40,000	દેવીહૂંઠી	5000
જાવકમાલ ગાડાભાડું	1200	વેપાર ખાતે	
ફર્નિચર-ફિલ્થર્સ	5000		97,250
પગાર	7500		
ઘાલખાધ	1200		
લેઝીહૂંઠી	20,000		
વેપાર ખર્ચ	5900		
રોકડ સિલક	6000		
સ્ટોક (તા. 31-3-17)	73,000		
	2,80,150		2,80,150

હવાલાઓ : (1) મશીનરી પર 6 % અને ફર્નિચર-ફિલ્થર્સ પર 20 % લેખે ઘસારો ગણો. (2) દેવાદારોમાંથી ₹ 500 ઘાલખાધ માંડી વાળો. (3) બ્રહ્મા અને વિષ્ણુને અનુક્રમે ₹ 5000 અને ₹ 4000 વાર્ષિક પગાર આપવાનો છે. (4) ₹ 500 કમિશનના મળવાના બાકી છે. (5) પગારના ₹ 3000 ચૂકવવાના બાકી છે.

9. પાર્થિવ અને પ્રિયા એક ભાગીદારી પેઢીના ભાગીદારો છે. તા. 31-3-2017ના રોજના કાચા સરવૈયા અને હવાલાઓ પરથી ભાગીદારી પેઢીના વાર્ષિક હિસાબો તૈયાર કરો.

પાર્થિવ અને પ્રિયાની ભાગીદારી પેઢીનું તા. 31-3-2017ના રોજનું કાચું સરવૈયું

ઉધાર બાકી	રકમ (₹)	જમા બાકી	રકમ (₹)
ઉપાડ : પાર્થિવ	4800	મૂડી ખાતાં : પાર્થિવ	24,000
પ્રિયા	3200	પ્રિયા	16,000
*ખરીદીની ચોખ્ખી પડતર	1,06,000	વેચાણ	2,00,000
માલસ્ટોક (તા. 31-3-17)	28,000	દેવું	30,000
લેણું	48,000	નમૂના તરીકે વહેંચેલ માલ	2000
મજૂરી-પગાર	10,000	બેન્ક ઓવરડ્રાફ્ટ	14,000
વેપાર ખર્ચ	16,000		
મકાન	50,000		
ફર્નિચર-ફિટિંગ્સ	10,000		
ઓફિસ સાધનો	4000		
પેકેજ સામગ્રી સ્ટોક	4000		
રોકડ સિલક	2000		
	2,86,000		2,86,000

*નોંધ : ખરીદીની ચોખ્ખી પડતર એટલે વ્યવસ્થિત ખરીદી.

હવાલા :

- (1) મૂડી પર 8 % લેખે અને ઉપાડ પર 12 % લેખે વાજ ગણવાનું છે. પાર્થિવે દર માસના અંતે ₹ 400 અને પ્રિયાએ તા. 1-10-16ના રોજ ઉપાડ કર્યો છે.
  - (2) ₹ 10,000ના ઉધાર વેચાણની નોંધ કરવાની બાકી છે તથા માર્ચ 2017ની વેચાણનોંધનો સરવાળો ભૂલથી ₹ 2000 વધુ ગણ્યો છે.
  - (3) ₹ 2000ની વધારાની ઘાલખાધ માંડી વાળો અને 5 % ઘાલખાધ અનામતની જોગવાઈ કરો.
  - (4) ₹ 4000નું ફિટિંગ્સ નકામું થઈ ગયું છે, જેની ચોપડે નોંધ કરવાની બાકી છે.
  - (5) એક ગ્રાહકને માલ પૂરો પાડવાનો કરાર પૂરો નહિ કરી શકવા બદલ કોર્ટ ₹ 4000 ચૂકવવાનો દાવો મંજૂર કર્યો છે.
  - (6) ચૂકવવાની બાકી મજૂરીના ₹ 2000 મજૂરી ખાતે નોંધા છે, પરંતુ ચૂકવવાની બાકી મજૂરી ખાતું કાચા સરવૈયામાં નોંધવાનું રહી ગયું છે.
10. લવ અને કુશ એક ભાગીદારી પેઢીના ભાગીદારો છે. તેઓ 60 % નફો 3:2ના પ્રમાણમાં અને બાકીનો નફો 2:1ના પ્રમાણમાં વહેંચે છે. નીચે આપેલા પેઢીના તા. 31-3-17ના રોજના કાચા સરવૈયા અને હવાલા પરથી પેઢીનું નફો-નુકસાન ફાળવણી ખાતું, ભાગીદારોનાં ચાલુ ખાતાં તથા પાંકું સરવૈયું તૈયાર કરો.

લવ અને કુશની ભાગીદારી પેઢીનું તા. 31-3-2017ના રોજનું કાચું સરવૈયું

વિગત	ઉધાર બાકીઓ (₹)	જમા બાકીઓ (₹)
લવની મૂડી - ઉપાડ	40,000	1,20,000
કુશની મૂડી - ઉપાડ	12,000	80,000
ચાલુ ખાતાં : લવ	-	8000
કુશ	12,000	-
નફા-નુકસાન ખાતું	-	80,000
સ્ટોક (31-3-2017)	72,000	-
અગાઉથી ચૂકવેલ વીમા-પ્રીમિયમ	3200	-
મકાન	1,60,000	-
દેવાદારો અને લેણદારો	80,000	28,000
રોકડ અને બેન્ક બાકી	4800	20,000
દેવીહૂંડીઓ	-	14,000
ગીરો લોન	-	1,00,000
પાઘડી	40,000	-
બાકી મજૂરી	-	2800
મળવાનું બાકી ભાડું	1600	-
અગાઉથી મળેલ કમિશન	-	800
ઘાલખાંડ અનામત	-	8000
પેટન્ડ્સ	12,000	-
ફર્નિચર	24,000	-
	4,61,600	4,61,600

હવાલાઓ : (1) મૂડી પર 6 % અને ઉપાડ પર 10 % વ્યાજ ગણવાનું છે. (2) ચાલુ ખાતાની શરૂઆતની બાકી પર 10 % લેખે વ્યાજની જોગવાઈ કરો. (3) કુશને માસિક ₹ 1800 લેખે પગાર ચૂકવવાનો બાકી છે. (4) ઉપરના હવાલાઓ નાખ્યા પછી વધતી નફા પર કુશને 10 % લેખે કમિશન આપવાનું છે.

11. સલીમ અને શબાનાની ભાગીદારી પેઢીના કાચા સરવૈયા અને હવાલાઓ પરથી ભાગીદારી પેઢીના વાર્ષિક હિસાબો તૈયાર કરો :

સલીમ અને શબાનાની ભાગીદારી પેઢીનું તા. 31-3-2017ના રોજનું કાચું સરવૈયું

વિગત	ઉધાર બાકીઓ (₹)	જમા બાકીઓ (₹)
મૂડી ખાતાં : સલીમ	-	1,60,000
શબાના	-	1,20,000
ચાલુ ખાતાં : શબાના	10,000	-
સલીમ	-	40,000
માલનો સ્ટોક (તા. 31-3-17)	54,600	-
રોકડ સિલક	560	-
બેન્કમાં ચાલુ ખાતે	14,000	-
SBIની ફિક્સ ડિપોઝિટ	80,000	-
દેવાદારો-લેણદારો	36,800	24,000
પગાર	37,000	-

જમીન-મકાન	1,20,000	-
યંત્રો (ઓફિસના)	40,000	-
ફર્નિચર	10,000	-
વીમા-પ્રીમિયમ	2000	-
ભાડાપટે લીધેલ મશીનરી (1-4-16થી 5 વર્ષ માટે)	60,000	-
સ્ટેશનરી-ઇપામણી	1200	-
ઘાલખાધ-ઘાલખાધ અનામત	400	2000
જહેરાત ખર્ચ	1200	-
મુસાફરી ખર્ચ	800	-
વેપાર ખાતે	-	61,800
શબાનાની લોન (1-10-16થી)	-	60,000
વટાવ અનામત	-	760
	4,68,560	4,68,560

હવાલાઓ :

- (1) સલીમ ₹ 4000ની મૂળકિમતનો માલ અંગત વપરાશ માટે લઈ ગયો, પરંતુ તેનું નામું ચોપડે લખાયું નથી.
- (2) હિસાબી વર્ષના અંતે ₹ 8000ની કિમતનો માલ ખરીદો હતો, પરંતુ ચોપડે નોંધવાનો રહી ગયો છે.
- (3) અગાઉથી ચૂકવેલ વીમા-પ્રીમિયમ ₹ 400 છે.
- (4) દેવાદારોમાંથી ₹ 800નું લેણું હવે વસૂલ થઈ શકે તેમ નથી. દેવાદારો પર 5 % ઘાલખાધ અનામત રાખો.
- (5) દેવાદારો પર વટાવ અનામતની હવે જરૂર નથી.
- (6) યંત્રો પર 20 % લેખે તથા ફર્નિચર પર 5 % લેખે ઘસારો ગણો.

12. ધારા અને મીરા 3:2ના પ્રમાણમાં નફો-નુકસાન વહેંચતા ભાગીદારો છે. તેમની ભાગીદારી પેઢીના વાર્ષિક હિસાબો નીચે પ્રમાણે છે :

ધારા અને મીરાની ભાગીદારી પેઢીનું તા. 31-3-2017ના રોજ પૂરા થતાં વર્ષનું વેપાર ખાતું અને નફો-નુકસાન ખાતું

ઉધાર	વિગત	રકમ (₹)	વિગત	રકમ (₹)	જમા
વેચેલ માલની પડતર	4,64,000	વેચાણ	7,84,000		
ઓફિસ ખર્ચ	80,000	પરચૂરણ આવક	7000		
શો-રૂમનું ભાડું	10,000	ઘાલખાધ-પરત	1000		
પેટિંગ ખર્ચ	12,000				
ઘાલખાધ	8000				
જહેરાત ખર્ચ	14,000				
વેચાણ-વિતરણ ખર્ચ	20,000				
નાણાંકિય ખર્ચ	6000				
પરચૂરણ ખર્ચ	16,000				
પગાર	8000				
કરવેરા-વીમો	2000				
ચોખ્ખો નફો : ધારા	91,200				
મીરા	60,800	1,52,000			
		7,92,000			7,92,000

ધારા અને મીરાની ભાગીદારી પેઢીનું તા. 31-3-2017ના રોજનું પાકું સરવૈયું

મૂડી-દેવાં	રકમ (₹)	મિલકત-લેણાં	રકમ (₹)
ધારા :		બિનચાલુ મિલકતો :	
મૂડી 1,60,000		કાયમી મિલકતો :	
+ ચોખ્ખો નફો 91,200	2,51,200	મકાન 2,40,000	
- ઉપાડ 48,000	2,03,200	યંત્રો 20,000	
મીરા :		ફર્નિચર 20,000	
મૂડી 1,20,000		રોકાણો 24,000	
+ ચોખ્ખો નફો 60,800	1,80,800	ચાલુ મિલકતો :	
- ઉપાડ 24,000	1,56,800	રોકડ સિલક 10,000	
લેણાદારો 32,000		બેન્કસિલક 25,000	
દેવીહૂંડી 8000		લેણીહૂંડી 5000	
		દેવાદારો 56,000	
			4,00,000

વાર્ષિક હિસાબો તૈયાર કર્યા પછી માલૂમ પડ્યું કે,

- (1) મૂડી પર 5 % વ્યાજ ગણવાનું બાકી રહી ગયું છે.
(2) મકાન પર 10 % લેખે ઘસારો ગણવાનો છે.
(3) પગારના ₹ 400 અગાઉથી ચૂકવ્યા છે.
(4) રોકાણો પર ₹ 800 વ્યાજ મળવાનું બાકી છે.
(5) ઘાલખાધ અનામત ₹ 1200 રાખવાનું છે.
(6) ઉધાર ખરીદી ₹ 1600 નોંધવાનું બાકી છે.

સુધારેલ વેપાર ખાતું, નફા-નુકસાન ખાતું, નફા-નુકસાન ફાળવણી ખાતું અને પાકું સરવૈયું તૈયાર કરો.

13. હર્ષ અને છાયા એક ભાગીદારી પેઢીના ભાગીદારો છે. નીચેની માહિતી પરથી વાર્ષિક હિસાબો તૈયાર કરો.

હર્ષ અને છાયાની ભાગીદારી પેઢીનું તા. 31-3-17ના રોજનું કાચું સરવૈયું

ઉધાર બાકીઓ	રકમ (₹)	જમા બાકીઓ	રકમ (₹)
ઉપાડ : હર્ષ (1-10-16)	5000	મૂડી ખાતાં : હર્ષ	20,000
છાયા (1-1-17)	10,000	છાયા	30,000
ચાલુ ખાતું : હર્ષ	6000	ચાલુ ખાતું : છાયા	4000
મૂડી પર વ્યાજ : હર્ષ	700	ઉપાડ પર વ્યાજ : હર્ષ	100
છાયા	1000	છાયા	50
યંત્રો (ઓફિસના)	40,000	હર્ષની લોન (1-10-2016થી)	10,000
લોન પર વ્યાજ	200	ભાડું	12,000
પગાર (માસિક ₹ 1000)	13,000	લેણાદારો	5000
છાયાનો પગાર	5500	વેપાર ખાતું	24,700
દેવાદારો	15,000	બેન્ક બાકી	5450
મળવાનું બાકી ભાડું	2000	ચાલુ ખાતાંનું વ્યાજ : હર્ષ	100
ઘાલખાધ	1300	ઉપલક ખાતું	300
માલસ્ટોક (31-3-17)	10,000		
વીમા-પ્રીમિયમ (જેમાં ₹ 1200 વીમા-પ્રીમિયમ તા. 30-6-17ના રોજ પૂરા થતાં વર્ષનું છે.)	2000		
			1,11,700

હવાલાઓ :

- (1) મૂડી પર 5 %, ઉપાડ પર 6 % અને ચાલુ ખાતાંની શરૂની બાકી પર 10 % વ્યાજ ગણો.
  - (2) યંત્રો પર 10 % ઘસારો ગણો.
  - (3) છાયાનો માસિક પગાર ₹ 500 છે.
  - (4) વેચાણનોંધનો સરવાળો ₹ 300 ઓછો ગણાયો છે.
  - (5) સામાન્ય અનામત ખાતે ₹ 1700 લઈ જવાના છે.
14. ધર્મ અને કર્મ મૂડીના પ્રમાણમાં એક ભાગીદારી પેઢીના નફો-નુકસાન વહેંચતા ભાગીદારો છે. નીચેની માહિતી પરથી વાર્ષિક હિસાબો તૈયાર કરો.

ધર્મ અને કર્મની ભાગીદારી પેઢીનું તા. 31-3-17ના રોજનું કાચું સરવૈયું

ઉધાર બાકીઓ	રકમ (₹)	જમા બાકીઓ	રકમ (₹)
ઉપાડ : ધર્મ	7500	મૂડી ખાતાં : ધર્મ	1,40,000
કર્મ	5000	કર્મ	1,20,000
શરૂઆતનો સ્ટોક	15,000	વેચાણ	1,20,000
ખરીદી	80,000	માલપરત ઉધાર	2000
માલપરત જમા	3000	દેવું	79,000
લેઝું	27,400	મજૂરીનાં બાકી દેવાં	700
પગાર (તા. 28-2-17 સુધી)	13,200	ધર્મની લોન	30,000
યંત્રો (ઓફિસના)	71,760	મળેલ વટાવ	6600
યંત્રો પર ઘસારો	6240	બેન્ક ઓવરડ્રાફ્ટ	2800
મકાન	80,000	ચાલુ ખાતું : કર્મ	14,000
મજૂરી	1600		
વીમા-પ્રીમિયમ	1800		
આપેલ વટાવ	3200		
લોન પર વ્યાજ	1200		
ફર્નિચર	87,000		
સ્ટેશનરી ખર્ચ	7000		
જાહેરાત ખર્ચ	36,000		
રોકડ સિલક	51,200		
ચાલુ ખાતું : ધર્મ	17,000		
	5,15,100		5,15,100

હવાલાઓ :

- (1) આખરસ્ટોક ₹ 21,000 છે, જેમાં સ્ટેશનરી સ્ટોક ₹ 2000 સમાયેલ છે.
- (2) યંત્રો પર ઘસારાનો દર વધારીને 10 % કરવાનો છે.
- (3) ₹ 1000નું ઉધાર વેચાણ ભૂલથી ખરીદપરત નોંધમાં નોંધાયું છે.
- (4) જાહેરાત ખર્ચનો $\frac{1}{4}$ બાગ આવતા વર્ષ ખાતે લઈ જવાનો છે.

15. હર્ષ અને યેશાના નીચે દર્શાવેલા કાચા સરવૈયા અને હવાલાઓને ધ્યાનમાં લઈ તેમની પેઢીના તા. 31-3-17ના રોજ પૂરા થતાં વર્ષના વાર્ષિક હિસાબો તૈયાર કરો.

હર્ષ અને યેશાની ભાગીદારી પેઢીનું તા. 31-3-17ના રોજનું કાચું સરવૈયું

ખાતાનું નામ	ઉધાર બાકીઓ (₹)	જમા બાકીઓ (₹)
મૂડી અને ઉપાડ :		
હર્ષ	5000	35,000
યેશા	2500	15,000
પાઘડી	5000	—
પેટન્ટ અને ટ્રેડમાર્ક	2700	—
લેણું અને દેવું	31,000	25,000
માલનાં ખાતાં	40,000	89,250
યંત્રો (ઓફિસના)	15,000	—
શરૂઆતનો સ્ટોક	6000	—
ફર્નિચર	3000	—
માલપરત ખાતાં	7500	5000
મજૂરી	4000	—
ફર્નિચરનો ઘસારો	300	—
સ્ટેશનરી અને છપામણી	1550	—
મકાન	46,000	—
કાનૂની ખર્ચ	6500	—
રોકડ સિલક	300	—
રેલવેનૂર	600	—
વીમા-પ્રીમિયમ	1150	—
હૂંડીઓ	4000	2500
ટપાલ ખર્ચ	2000	—
ઘાલખાધ અને ઘાલખાધ અનામત	1500	2000
વટાવ	750	1500
હાથ પર સ્ટેમ્પ અને ઘાલખાધ પરત	150	1250
HDFCની 12 %ની લોન (1-7-16)	—	10,000
	1,86,500	1,86,500

હવાલા :

- (1) આખરમાલના સ્ટોકની મૂળાક્રિમત ₹ 10,000 છે, જે પૈકી 50 % સ્ટોકની ક્રિમત ઉપજ શકે તેમ નથી.
- (2) મકાન ખરીદીના કાનૂની ખર્ચ ₹ 4000 કાનૂની ખર્ચમાં સમાયેલ છે.
- (3) દેવાદારો પર 5 % ઘાલખાધ અનામતની જોગવાઈ કરો.
- (4) ફર્નિચર પર 10 % અને મકાન પર 5 % ઘસારો ગણો.
- (5) પેટન્ટ અને ટ્રેડમાર્કનો $\frac{1}{3}$ ભાગ માંડી વાળવાનો છે.

16. નીલા અને શીલા મૂડીના પ્રમાણમાં નફો-નુકસાન વહેંચતા એક ભાગીદારી પેઢીના ભાગીદારો છે. નીચે દર્શાવેલા કાચા સરવૈયા અને હવાલાઓને ધ્યાનમાં લઈ પેઢીના વાર્ષિક હિસાબો તૈયાર કરો.

નીલા અને શીલાની ભાગીદારી પેઢીનું તા. 31-3-17ના રોજનું કાચું સરવૈયું

ખાતાનું નામ	ઉધાર બાકીઓ (₹)	જમા બાકીઓ (₹)
નીલાની મૂડી અને ઉપાડ	20,000	1,00,000
શીલાની મૂડી અને ઉપાડ	14,000	50,000
વેપારીઓ અને ગ્રાહકો	90,000	60,000
માલપરત	2000	3000
હૂંડીઓ	15,000	20,800
રોકડ અને બેન્ક	1000	14,000
ઘાલખાધ અને ઘાલખાધ અનામત	400	1300
ખરીદી અને વેચાણ	1,40,000	2,60,500
મજૂરી અને મજૂરીનાં બાકી દેવાં	35,000	2000
મશીનરી (ઓફિસ)	36,500	—
મશીનરીનો ઘસારો	3500	—
ફર્નિચર	12,000	—
શરૂઆતનો સ્ટોક	46,100	—
અગાઉથી ચૂકવેલ વીમો	200	—
પગાર	23,000	—
વીમા-પ્રીમિયમ	2000	—
ભાડું અને કરવેરા	12,000	—
જહેરાત ખર્ચ	2900	—
પાધડી	72,000	—
ભાડાપટાનું મકાન (તા. 1-10-14થી પાંચ વર્ષ માટે)	14,000	—
લીલાની 8 %ની લોન (તા. 1-11-16)	—	30,000
કુલ સરવાઓ	5,41,600	5,41,600

હવાલા :

- (1) આખરસ્ટોક ₹ 1,10,000 છે, જેની બજરકિમત 20 % વધુ છે.
- (2) ભાગીદારોને મૂડી પર વાર્ષિક 6 % લેખે વ્યાજ ચૂકવવાનું છે.
- (3) ભાગીદારો પાસેથી ઉપાડ પર વ્યાજ વસૂલ કરવાનું છે : નીલા ₹ 900, શીલા ₹ 600.
- (4) દેવાદારો પર 5 % ઘાલખાધ અનામતની જોગવાઈ કરો.
- (5) હિસાબી વર્ષના અંતે ચૂકવવાના બાકી ખર્ચ આ મુજબ છે : ભાડું ₹ 300, પગાર ₹ 950.
- (6) મશીનરી પર 10 % અને ફર્નિચર પર 5 % ઘસારો ગણો.

17. મન અને મોહન 1:1ના પ્રમાણમાં નફો-નુકસાન વહેંચતા એક ભાગીદારી પેટીના ભાગીદારો છે. નીચે દર્શાવેલા કાચું સરવૈયું અને હવાલાઓને ધ્યાનમાં લઈ તા. 31-3-2017ના રોજ પૂરા થતાં વર્ષના વાર્ષિક હિસાબો તૈયાર કરો.

મન અને મોહનની ભાગીદારી પેટીનું તા. 31-3-17ના રોજનું કાચું સરવૈયું

ખાતાનું નામ	ઉધાર બાકી (₹)	જમા બાકી (₹)
મૂડી અને ઉપાડ :		
મન	3000	2,80,000
મોહન	4500	2,20,000
ખરીદી-વેચાણ	80,000	1,20,000
જહેરાત ખર્ચ	7000	—
આવકમાલ ગાડાભાડું	850	—
યંત્રો (ઓફિસ)	1,50,000	—
ઓફિસનાં યંત્રોની ખરીદી (1-4-16)	40,000	—
મકાન	2,50,000	—
ઓફિસ પગાર	15,000	—
ગ્રાહકો-વેપારીઓ	25,000	35,000
માલ પરત	16,000	14,000
તોલાઈ	450	—
મનની લોન	—	10,000
આવકમાલ ગાડાભાડું	1300	—
માલસ્ટોક (1-4-16)	42,000	—
વેપાર ખર્ચ	1300	—
ચૂકવવાની બાકી મજૂરી અને મજૂરી	750	2600
અગાઉથી ચૂકવેલ કમિશન	350	—
બેન્ક ખાતું અને રોકડ ખાતું	20,700	3000
લોન પર વ્યાજ	400	—
8 % સરકારી જામીનગીરીમાં રોકાણ	30,000	—
ચાલુ ખાતાં :		
મન	8000	—
મોહન	—	12,000
કુલ સરવાળો	6,96,600	6,96,600

હવાલાઓ :

- (1) આખરમાલના સ્ટોકની કિંમત ₹ 80,000 છે, જેની બજારકિંમત 10 % વધુ છે.
- (2) યંત્રો અને મકાન પર 10 % લેખે ઘસારો ગણો.
- (3) ₹ 10,000નો એક દેવાદાર નાદાર જાહેર થયો. તેના રિસીવર તરફથી સૂચના મળી કે, તેમની પાસેથી આખરી ડિવિડન પેટે 50 % રકમ મળશે. ઘાલખાધ અનામત 5 % રાખો.
- (4) બેન્ક ઓવરાફાસ્ટ પર 10 % લેખે વ્યાજ ચૂકવવાનું બાકી છે.
- (5) ₹ 2000નો માલ, વેચાણમાલ પરત નોંધમાં નોંધવાનો રહી ગયો છે.

18. સંત અને મહિત 3:2ના પ્રમાણમાં નફો-નુક્સાન વહેંચતા એક પેઢીના ભાગીદારો છે. તા. 31-3-2017ના રોજના કાચા સરવૈયા અને હવાલા પરથી ભાગીદારી પેઢીના વાર્ષિક હિસાબો તૈયાર કરો.

સંત અને મહિતની ભાગીદારી પેઢીનું તા. 31-3-17ના રોજનું કાચું સરવૈયું

ઉધાર બાકી	રકમ (₹)	જમા બાકી	રકમ (₹)
ઉપાડ :		મૂડી ખાતાં :	
સંત	7000	સંત	80,000
મહિત	3000	મહિત	40,000
ખાનાન્ટ અને યંત્રો	33,300	લેણદારો	48,000
ખાનાન્ટ-યંત્રોમાં વધારો (તા. 1-7-2016થી)	24,000	ખાનાન્ટ-યંત્રોનું વેચાણ (તા. 1-4-16ના	
ફર્નિચર-ફિટિંગ્સ	2560	₹ 6900ની ચોપડે કિંમતના)	4800
દેવાદારો	64,940	વેચાણ	2,68,000
જહેરાત ખર્ચ	13,248	જાની પાસેથી લીધેલ 5 %ની લોન	10,000
રોકડસિલક-બેન્ક	8496	(તા. 1-10-16થી)	
ખરીદી	1,81,168	કમિશન	800
ઉત્પાદક મજૂરી	45,272		
વીજળી ખર્ચ (કારખાનાં)	4296		
ભાડું-કરવેરા (ઓફિસ)	872		
ભાડું-કરવેરા (કારખાનાં)	9384		
ટેક્નિકલ ખર્ચ	400		
શરૂઆતનો સ્ટોક	33,696		
ફેક્ટરીના ખર્ચ	1780		
ઓફિસ પગાર	8780		
આપેલ વટાવ	4800		
આવકમાલ ગાડાભાડુ	1700		
ઘાલખાધ	836		
ઓફિસ ખર્ચ	2072		
	4,51,600		4,51,600

હવાલાઓ :

- (1) તા. 31-3-17ના રોજનો માલ સ્ટોક ₹ 85,500 હતો.
- (2) ખાનાન્ટ-યંત્રો પર 15 % અને ફર્નિચર-ફિટિંગ્સ પર 7.5 % લેખે ઘસારો ગણ્ણો.
- (3) દેવાદારો પર ₹ 2000 ઘાલખાધ અનામત રાખો.
- (4) ભાગીદારોને મૂડી પર 6 % વ્યાજ આપવાનું છે.
- (5) ચૂકવવાના બાકી ખર્ચ : ઉત્પાદક મજૂરી ₹ 784, જહેરાત ખર્ચ ₹ 312, ઓફિસ પગાર ₹ 400, ટેક્નિકલ ખર્ચ ₹ 320.

19. જય અને પ્રફુલ્લા સરખા પ્રમાણમાં નફો-નુક્સાન વહેંચતા એક ભાગીદારી પેઢીના ભાગીદારો છે. તા. 31-3-17ના રોજના કાચા સરવૈયા અને વધારાની વિગતો પરથી પેઢીના વાર્ષિક હિસાબો તૈયાર કરો.

જ્ય અને પ્રકુલ્પાની ભાગીદારી પેઢીનું તા. 31-3-17ના રોજનું કાચું સરવૈયું

ખાતાનું નામ	ઉધાર બાકી (₹)	જમા બાકી (₹)
મૂડી અને ઉપાડ : જ્ય પ્રકુલ્પા	12,000 16,000	1,00,000 1,40,000
ચાલુ ખાતાં : જ્ય પ્રકુલ્પા	12,000 —	— 4000
માલસ્ટોક (તા. 1-4-16)	60,000	—
ખરીદી અને વેચાણ	2,00,000	3,80,000
માલ પરત	7000	12,000
રોકડ અને બેન્ક	3700	15,750
હૂંડીઓ	18,000	14,000
ભાડું (ફેબ્રુઆરી 2017 સુધીનું)	22,000	—
મકાન	1,20,000	—
મકાન પર ચાલુ વર્ષનો ઘસારો	12,000	—
રેલવેનૂર	5300	—
ફર્નિચર	84,600	—
ફર્નિચરનું વેચાણ (1-4-16)	—	14,600
દેવાદારો અને લેણદારો	48,000	16,800
પગાર	20,000	—
વીમા-પ્રીમિયમ (તા. 30-6-17ના રોજ પૂરા થતાં વર્ષના ₹ 3600 સહિત)	5700	—
ઘાલખાધ અને ઘાલખાધ પરત	1000	2000
પ્રકુલ્પાની લોન (તા. 1-10-16થી)	—	20,000
વેતન (મજૂરી)	11,000	—
વટાવ	650	850
વેપાર ખર્ચ	1050	—
જાહેરાત ખર્ચ	8000	—
ઓફિસનાં યંત્રો (તા. 31-12-16ના રોજ વધારો ₹ 12,000)	52,000	—
	7,20,000	7,20,000

હવાલા : (1) આખરસ્ટોકની ચોપડે કિંમત ₹ 60,000 છે, જેના 10 % માલની બજારકિંમત 20 % ઓછી છે, 20 % માલની બજારકિંમત 10 % ઓછી છે, જ્યારે બાકીના ₹ 42,000ના માલની કિંમત 25 % ઓછી આંકવામાં આવી છે. (2) મૂડી પર 10 %, ચાલુ ખાતાની બાકી પર 9 % અને ઉપાડ પર 12 % લેખે વ્યાજ ગણવાનું છે. (3) જ્યાને માસિક પગાર ₹ 700 લેખે આપવાનો છે, જેમાં 4 માસનો પગાર તેમણે ઉપાડી લીધો છે, જેનો સમાવેશ પગારમાં થયો છે. (4) તા. 1-1-17ના રોજ પ્રકુલ્પા વધારાની મૂડી તરીકે ₹ 20,000 લાવ્યા છે. (5) જ્યે દર માસની આખર તારીખે ₹ 1000નો ઉપાડ કર્યો છે, જ્યારે પ્રકુલ્પાએ તા. 1-10-2016ના રોજ ઉપાડ કર્યો છે. (6) યંત્રો પર 9 % તથા ફર્નિચર પર 5 % લેખે ઘસારો ગણવાનો છે. (7) પ્રકુલ્પા તા. 1-12-2016ના રોજ અંગત વપરાશ માટે ₹ 2000નો માલ લઈ ગયેલ, જેની વેચાણનોંધમાં ₹ 2400થી નોંધ થઈ ગઈ છે. (8) ₹ 2400નો એક દેવાદાર નાદાર જાહેર થતાં તેમની પાસેથી રૂપિયા 40 પૈસા ડિવિડન્ડ મળી શકે તેમ છે.

